

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ

TEPGE

Ürün Raporu
Süt ve Süt Ürünleri
2013

Hazırlayan

Zeliha YASAN ATASEVEN

Zarife Nihal GÜLAÇ

e-posta:

zelihayasan@gmail.com

nihalgulac@gmail.com

TEPGE YAYIN NO: 226

ISBN: 978-605-4672-53-0

© TEPGE

Her Hakkı Saklıdır.

2013

İletişim:

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Kampüsü

1 Nolu Giriş (Eski APK Binası)

Eskişehir Yolu 9. km.

Lodumlu / ANKARA

Telefon: 0. 312. 287 58 33

Faks: 0. 312. 287 54 58

TEPGE'nin izni olmaksızın basılamaz, çoğaltılamaz ve dağıtımını yapılamaz.

Kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

Yayın içerisindeki her türlü yorum ve değerlendirmeler yazara aittir ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın ve TEPGE'nin görüşlerini yansıtmaz.

1.DÜNYADA DURUM	6
1.1.DÜNYA BÜYÜKBAŞ VE KÜÇÜKBAŞ HAYVAN VARLIĞI.....	6
2.1. DÜNYA BÜYÜKBAŞ VE KÜÇÜKBAŞ SAĞILAN HAYVAN VARLIĞI.....	7
1.2. DÜNYA SÜT ÜRETİMİ	7
1.3. DÜNYA SÜT ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ	8
1.3.1 DÜNYA İÇME SÜTÜ ÜRETİMİ.....	9
1.3.2 DÜNYA PEYNİR ÜRETİMİ	9
1.3.3 DÜNYA TEREYAĞI ÜRETİMİ.....	10
1.3.4 DÜNYA SÜT TOZU ÜRETİMİ.....	11
1.4. DÜNYA SÜT ÜRÜNLERİ İTHALATI VE İHRACATI	12
1.5. DÜNYA SÜT FİYATLARI.....	15
2. TÜRKİYE'DE DURUM	16
2.1. TÜRKİYE BÜYÜKBAŞ VE KÜÇÜKBAŞ HAYVAN VARLIĞI.....	16
2.2. TÜRKİYE SÜT ÜRETİMİ	19
2.2.1 BÖLGELERE GÖRE SAĞILAN HAYVAN VARLIĞI VE SÜT ÜRETİMİ.....	20
2.3 TÜRKİYE SÜT ÜRÜNLERİ.....	22
2.4 TÜRKİYE SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ İTHALAT VE İHRACATI.....	24
2.5. SÜT FİYATLARI	27
2.6 ÇİĞ SÜT YEM PARİTESİ	27

Çizelgeler Listesi

Çizelge 1. Dünya Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı (Milyon Baş).....	6
Çizelge 2. Dünya Büyükbaş ve Küçükbaş Sağılan Hayvan Varlığı (Milyon Baş)	7
Çizelge 3. Dünya Süt Üretimi (Milyon Ton)	7
Çizelge 4. Ülkeler Göre İnek Sütü Üretimi (Milyon Ton).....	8
Çizelge 5. Dünya Süt Ürünleri Üretimi (Milyon Ton).....	9
Çizelge 6. Dünya İçme Sütü Üretimi (Milyon Ton)	9
Çizelge 7. Dünya Peynir Üretimi (Milyon Ton)	10
Çizelge 8. Dünya Tereyağı Üretimi (Milyon Ton)	11
Çizelge 9. Dünya Yağlı Süt Tozu Üretimi (Milyon Ton)	11
Çizelge 10. Dünya Yağsız Süt Tozu Üretimi (Milyon Ton)	12
Çizelge 11. Dünya Peynir İhracatı (Milyon Ton)	13
Çizelge 12. Dünya Tereyağı İhracatı (Milyon Ton).....	13
Çizelge 13. Dünya Yağlı Süt Tozu İhracatı (Milyon Ton).....	14
Çizelge 14. Dünya Yağsız Süt İhracatı Milyon ton.....	14
Çizelge 15. Türkiye Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı (Bin Baş).....	17
Çizelge 16. Tür ve Irklara Göre Sağılan Hayvan Sayısı (Bin Baş).....	18
Çizelge 17. Tür ve Irklara Göre Süt Üretimi.....	20
Çizelge 18. Bölgelere Göre Sağılan Sığır Sayısı ve Süt Üretimi (2012)	21
Çizelge 19. İçme Sütü ve Süt Ürünleri Üretim Miktarları (Ton)	23
Çizelge 20. Süt Tozu Peynir Altı Suyu ve Kaymak Üretimi (Ton)	24
Çizelge 21. Yıllara Göre Süt ve Süt Ürünleri İhracatı (1000 \$).....	25
Çizelge 22. Yıllara Göre Süt ve Süt Ürünleri İthalatı (1000 \$).....	25
Çizelge 23 Ülkeler Göre Süt ve Süt Ürünleri İthalat-İhracat Miktarları (2012) \$	26

Grafikler ve ŞekillerListesi

Grafik 1. Dünya Süt Üretici Fiyatları (\$/ton).....	12
Grafik 2. Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı.....	14
Grafik 3.Türlere Göre Sağılan Hayvan Sayısı (Bin Baş).....	15
Grafik 4. Entegre Süt İşletmeleri Tarafından Toplanan İnek Sütü (2012) (Bin Ton).....	18
Grafik 4. Türkiye Toplam Süt Üretimi (Bin Ton).....	16
Grafik 6. Türkiye’de Süt Üretici ve Tüketici Fiyatları (TL/kg).....	24
Grafik 7. Türkiye’de Çiğ Süt Fiyatı (TL/Kg).....	24
Grafik 8. Çiğ Süt-Yem Paritesi	25

Şekiller Listesi

Şekil 1. Süt Kategorisine Göre Peynir Üretimi	20
---	----

1.DÜNYADA DURUM

Dünyada sığır varlığı 2011 yılında %2,7 oranında azalarak 1,4 milyar başa düşerken sağılan inek sayısı %0,6 oranında bir düşüşle 260 milyon baş olmuştur. Süt üretiminde hayvan sayılarının tersine %2,7 oranında bir artış görülerek 454 milyon ton inek sütü üretilmiştir. Dünya küçükbaş hayvan varlığında ise hayvan varlığının %49'unu koyun oluşturmaktadır. 2011 yılında bir önceki yıla göre koyun varlığında %4, keçi varlığında %5 düşüş görülürken manda varlığı %1,5 oranında artmıştır. Dünya sağılan hayvan varlığının %55'ini küçükbaş (%28 koyun, %27 keçi) hayvan oluştururken toplam süt üretiminin %14'ü küçükbaş hayvandan elde edilmektedir. Ülkelere göre inek sütü üretiminde Avrupa Birliği başta olmak üzere Hindistan ve ABD ilk sıralarda yer almaktadır. Dünya süt ürünlerinde içme sütü, peynir, tereyağı ve süt tozu en önemli ürünlerdir. Genel olarak üretim-tüketim, ithalat ve ihracatta Avrupa Birliği ve ABD önde gelen ülkeler arasında yer alırken içme sütü ve tereyağı üretiminde Hindistan, yağlı süt tozu üretim ve ihracatında ise Yeni Zelanda ilk sırada yer almaktadır. Dünya üretici fiyatlarında Avrupa Birliği ve ABD incelendiğinde dalgalı bir seyir görülmektedir. 2013 yılı ilk dokuz ay ortalaması Avrupa Birliği'nde 468 \$/Ton iken ABD'de 436 \$/Ton olarak gerçekleşmiştir.

1.1.Dünya Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı

Gıda ve Tarım örgütü (FAO) 2011 yılı dünya büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı (Çizelge 1) verilerine göre dünya büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığının %39'unu sığır, %30'unu koyun, %25'ini keçi, %5'ini ise manda oluşturmaktadır. 2011 yılında dünya sığır varlığı %2,7 azalarak 1,4 milyar başa düşerken, sırasıyla koyunda %3, keçide %4,7 azalma gerçekleşmiş, sadece manda sayısında %1,5'lik bir artış olmuştur.

Çizelge 1. Dünya Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı (Milyon Baş)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Sığır	1.409	1.424	1.443	1.453	1.465	1.426
Koyun	1.128	1.134	1.124	1.115	1.127	1.093
Keçi	896	914	932	947	970	924
Manda	180	184	187	190	192	195

Kaynak: Anonim,2013/a

2.1. Dünya Büyükbaş ve Küçükbaş Sağılan Hayvan Varlığı

FAO 2011 yılı dünya büyükbaş ve küçükbaş sağılan hayvan sayısı verilerine göre (Çizelge 2) toplam sığır varlığı içinde sağılan inek sayısı 260 milyon baş ile %18'lik bir kısmı oluşturmaktadır ve sağılan inek sayısında bir önceki yıla göre %0,6'lık bir düşüş görülmüştür. Sağılan koyun sayısı toplam koyun varlığının %18'ini, sağılan keçi sayısı toplam keçi varlığının %20'sini, sağılan manda sayısı ise toplam manda sayısının %31'ini oluşturmaktadır. Dünya büyükbaş ve küçükbaş sağılan hayvan sayısı içinde; sağılan inek %37'sini, koyun %28'ini, keçi %26'sını ve manda ise %8'ini oluşturmaktadır.

Çizelge 2. Dünya Büyükbaş ve Küçükbaş Sağılan Hayvan Varlığı (Milyon Baş)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
İnek	243	249	252	260	262	260
Koyun	198	199	199	202	204	202
Keçi	172	177	179	184	188	187
Manda	53	55	56	57	58	60

Kaynak: Anonim,2013/a

1.2. Dünya Süt Üretimi

2012 yılı USDA verilerine göre dünya toplam süt üretimi (Çizelge 3) 544 milyon ton olup, dünya süt üretimi 2008 ve 2009 yıllarındaki duraksamanın ardından yükselişe geçmiştir. 2011 yılı verilerine göre süt üretiminin %86'sını 453 milyon ton ile inek sütü oluşturmaktadır. 2011 yılında bir önceki yıla göre sağılan inek sayısında düşüş olmasına karşın süt üretiminde %2,5 oranında bir artışın görülmesi hayvan başına süt veriminde bir artışın olduğunu göstermektedir. 2012 yılı verilerine göre toplam süt üretiminin %85'ini 464 milyon ton inek sütü oluşturmaktadır. USDA 2013 yılı tahminlerinde %1'lik bir artış olacağı öngörülerek 469 milyon ton olarak belirlenmiştir.

Çizelge 3. Dünya Süt Üretimi (Milyon Ton)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
İnek Sütü Üretimi	428	437	435	435	442	454	464	469
Diğer Süt Üretim	64	68	67	70	72	76	80	85
Toplam Süt Üretimi	492	505	502	505	514	530	544	554

Kaynak: Anonim, 2013/b

Ülkelere göre 2012 yılı toplam inek sütü üretimi (Çizelge 4) incelendiğinde 143 milyon ton üretimi ile %26'lık payla Avrupa Birliği ilk sırada yer almaktadır. AB içerisinde Almanya, Fransa, İngiltere ve Polonya üretimin en fazla yapıldığı ülkelerdir. AB'nin ardından 129 milyon ton (toplam üretimin %24'ü) ile Hindistan ikinci, ABD 92 milyon ton ile (toplam üretimin %17'si) üçüncü sırada yer almaktadır. 2013 yılı USDA tahminlerine göre toplam süt üretiminde en fazla artış %5 oranında Hindistan ve %6 oranında Çin'den beklenmektedir.

Çizelge 4. Ülkelere Göre İnek Sütü Üretimi (Milyon Ton)

Ülkeler	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
AB	136	137	138	138	139	143	144	144
Hindistan	96	102	106	112	117	123	129	136
ABD	82	84	86	86	87	89	91	92
Çin	33	36	35	30	31	32	34	36
Brezilya	25	27	28	29	30	31	31	32
Rusya	31	32	33	33	32	32	32	32
Yeni Zelanda	15	16	16	17	17	19	21	19
Arjantin	10	10	10	10	11	11	12	12
Meksika	10	11	11	11	11	11	11	11
Ukrayna	13	12	12	12	11	11	11	11
Dünya Toplam	492	505	502	505	514	530	544	554

Kaynak: Anonim, 2013/b (*tahmini rakamlar)

1.3. Dünya Süt Ürünleri Üretimi

Dünya süt ürünleri üretiminde (Çizelge 5) 2012 yılında bir önceki yıla göre en fazla artış %8 oranında yağsız süt tozu ve %4 ile tereyağında gerçekleşmiştir. Bu artış özellikle toplam tereyağı üretiminde %52 paya sahip olan Hindistan'daki tereyağı üretim artışıyla ilgilidir. Dünya peynir üretimi ise son yıllarda dünya çapındaki yatırımlar doğrultusunda %2 oranında artış göstererek 2012 yılında 17 milyon ton civarında gerçekleşmiştir. USDA'nın 2013 yılı tahminlerine göre; 178 milyon ton içme sütü, 17 milyon ton peynir, 9 milyon ton tereyağı, 4,5 milyon ton yağlı süt tozu ve 3,9 milyon ton yağsız süt tozu üretileceği tahmin edilmektedir.

Çizelge 5. Dünya Süt Ürünleri Üretimi (Milyon Ton)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
İçme Sütü	171	168	166	168	171	173	175	178
Peynir	16	17	16	16	17	17	17	17
Tereyağı	7	8	8	8	8	9	9	9
Yağlı Süt tozu	4	4	4	4	4	4	4	5
Yağsız Süt Tozu	3	3	3	3	3	4	4	4

Kaynak: Anonim, 2013/b (*tahmini rakamlar)

1.3.1 Dünya İçme Sütü Üretimi

2012 yılında toplam 175 milyon ton içme sütü üretilmiştir (Çizelge 6). Bu üretimin %29'u Hindistan'da, %19'u Avrupa Birliğinde, %16'sı ise ABD'dedir. 2012 yılında bir önceki yıla göre içme sütü üretiminde en fazla artış %7 ile Çin'de görülürken Rusya'daki %6'lık düşüş dikkat çekmektedir. USDA 2013 yılı tahminlerine göre dünya içme sütü üretiminde %2'lik bir artış beklenmektedir. Çin ve Hindistan'daki artışın devam etmesi beklenirken, Rusya'daki düşüş oranının azalması beklenmektedir.

Çizelge 6. Dünya İçme Sütü Üretimi (Milyon Ton)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Hindistan	40	43	45	48	49	52	52	54
AB	34	33	34	34	34	34	34	34
ABD	28	28	28	29	29	28	29	29
Çin	14	15	15	12	12	13	14	14
Brezilya	14	10	11	11	11	11	12	12
Rusya	12	12	12	12	12	17	11	11
Ukrayna	6	4	4	3	5	5	5	5
Meksika	4	4	4	5	5	4	4	4
Japonya	5	5	4	4	4	4	4	4
Dünya Toplam	172	168	166	168	171	173	175	178

Kaynak: Anonim, 2013/b (*tahmini rakamlar)

1.3.2 Dünya Peynir Üretimi

Dünya peynir üretimi son yıllarda dünya çapındaki yatırımlar doğrultusunda artış göstererek 2012 yılında 17 milyon ton civarında (Çizelge 7) gerçekleşmiştir. Bu üretimin %53'ü Avrupa Birliğinde, %28'i ise ABD'de gerçekleşmektedir. Peynir üretiminde AB (9 milyon ton) dünya ülkeleri arasında başı çekmesine rağmen üretim hızında yavaşlama görülmektedir. Son

yıllarda peynir üretimindeki meydana gelen yavaşlamanın ana nedeni; Avrupa'daki üretim durumudur. Avrupa toplam peynir üretiminin neredeyse tamamına yakını oluşturulan endüstriyel inek sütü peynirlerinin yurtiçi talebindeki azalma nedeniyle üretim hızı düşmüştür. AB'yi 5milyon ton ile takip eden ABD'de artan yurtiçi talebe bağlı olarak peynir üretimi de artmıştır (Anonim, 2013/c). 2012 yılında bir önceki yıla göre peynir üretiminde en fazla artış Avustralya, Yeni Zelanda ve Rusya'da görülmektedir. Yıllara göre Avrupa Birliği ve ABD'de de düzenli bir artış olduğu görülmektedir.

Çizelge 7. Dünya Peynir Üretimi (Milyon Ton)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
AB	8.676	8.674	8.717	8.739	8.959	8.981	9.080	9.130
ABD	4.320	4.435	4.496	4.570	4.737	4.807	4.940	5.090
Brezilya	528	580	607	614	648	679	700	722
Arjantin	480	520	525	530	540	572	589	609
Rusya	405	435	430	400	438	425	446	455
Avustralya	362	345	344	321	319	339	360	355
Kanada	291	308	285	291	297	300	304	304
Yeni Zelanda	292	331	288	308	268	300	319	273
Meksika	145	184	188	242	264	270	264	270
Dünya Toplam	16.260	16.620	16.216	16.326	16.772	16.930	17.242	17.456

Kaynak: Anonim, 2013/b (*tahmini rakamlar)

1.3.3 Dünya Tereyağı Üretimi

Dünya tereyağı üretimi 2012 yılında bir önceki yıla göre %3,7 oranında artarak 8.919 milyon olarak gerçekleşmiştir (Çizelge 8). Bu artış özellikle Hindistan'daki tereyağı üretim artışıyla ilgilidir. Hindistan'da 2012 yılında bir önceki yıla göre tereyağı üretiminde yaklaşık %5'lik bir artış gözlenmiştir. Dünya tereyağı üretiminde 4.525 bin ton ile Hindistan %52 paya sahipken, 2.100 bin ton ile AB %23 ve 843 bin ton ile ABD %9,7'lik paya sahiptir. USDA 2013 yılı tahminlerine göre tereyağı üretimindeki artışın devam etmesi öngörülmektedir ve %2,3 oranında artış ile 9,133 milyon ton üretim olacağı tahmin edilmektedir.

Çizelge 8. Dünya Tereyağı Üretimi (Milyon Ton)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Hindistan	3.050	3.360	3.690	3.910	4.162	4.330	4.525	4.755
AB	2.035	2.053	2.040	2.030	1.980	2.055	2.100	2.100
ABD	657	695	746	713	709	821	843	882
Yeni Zelanda	415	413	413	482	441	487	530	494
Rusya	290	300	305	246	207	217	216	210
Meksika	109	214	180	171	182	187	190	185
Avustralya	129	117	111	118	132	121	121	115
Dünya Toplam	7.096	7.565	7.872	8.039	8.181	8.584	8.919	9.133

Kaynak: Anonim, 2013/b (*tahmini rakamlar)

1.3.4 Dünya Süt Tozu Üretimi

Dünya süt tozu üretimi toplam 16 milyon ton civarındadır (Çizelge 9). Bunun %53'ünü yağlı süt tozu, %47'sini ise yağsız süt tozu oluşturmaktadır. Yağlı süt tozu üretiminin %69'u Yeni Zelanda, Çin ve Avrupa Birliği'nde üretilmektedir. Yeni Zelanda'da toplam süt tozu üretiminin %76'sını yağlı süt tozu oluşturmaktadır. 2012 yılında bir önceki yıla göre yağlı süt tozu üretiminde %2,7 oranında bir artış ile 4,465 milyon ton üretim gerçekleşmiştir. 2013 yılında ise 4,520 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.

Çizelge 9. Dünya Yağlı Süt Tozu Üretimi (Milyon Ton)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Yeni Zelanda	640	672	677	768	947	1.162	1.273	1.275
Çin	1.030	1.150	1.120	977	1.030	1.100	1.160	1.220
AB	800	776	840	790	780	685	660	620
Brezilya	465	526	572	473	500	515	531	549
Arjantin	260	186	200	210	210	309	318	329
Meksika	174	182	168	164	173	168	150	150
Avustralya	152	135	142	137	147	148	130	131
Endonezya	48	47	48	56	62	66	70	74
ABD	14	14	23	27	32	30	26	27
Dünya Toplam	3.750	3.862	3.997	3.723	3.999	4.342	4.465	4.520

Kaynak: Anonim, 2013/b (*tahmini rakamlar)

Yağsız süt tozu üretimi 2012 yılında bir önceki yıla göre %7,6 oranında artarak 3.979 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Çizelge 10). Yağlı süt tozu üretiminde lider olan Yeni Zelanda yağsız süt tozu üretiminde alt sıralarda yer alırken, yağlı süt tozu üretimi 26 milyon ton ABD 973 milyon ton ile ikinci sırada yer almaktadır. Yağsız süt tozu üretiminin %67'si Avrupa Birliği, ABD ve Hindistan'da üretilmektedir.

Çizelge 10. Dünya Yağsız Süt Tozu Üretimi (Milyon Ton)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
AB	955	1,005	980	1,080	1,060	1,180	1,270	1,245
ABD	687	680	859	786	824	882	973	1,03
Hindistan	295	320	345	360	380	430	450	455
Yeni Zelanda	264	300	252	385	344	366	404	390
Avustralya	221	205	177	203	222	230	235	220
Brezilya	117	128	128	125	130	132	141	146
Japonya	180	173	158	167	156	137	139	145
Kanada	74	78	90	83	72	76	86	82
Dünya Toplam	3.120	3.233	3.314	3.452	3.415	3.675	3.979	3.994

Kaynak: Anonim, 2013/b (*tahmini rakamlar)

1.4. Dünya Süt Ürünleri İthalatı ve İhracatı

Dünya toplam peynir üretiminin %17'si ihraç edilmektedir. 2012 yılı verilerine göre peynirde AB %47'lik ihracat pazar payı ile dünya pazarında lider tedarikçi konumunda yer almaktadır. 2012 yılında AB'den sonra dünyanın en büyük ikinci ihracatçısı %18'lik payı ile Yeni Zelanda'dır. Diğer büyük peynir tedarikçisi ülkeler arasında %16 pay ile ABD ve %10 pay ile Avustralya yer almaktadır (Çizelge 11). Avrupa Birliği üretiminin %9'unu ihraç ederken, ABD'de %5'ini ihraç edilmektedir. Yeni Zelanda, Avustralya ve Ukrayna üretimin büyük bir bölümünü ihrac eden ülkeler arasında yer almaktadır. 2012 yılında bir önceki yıla göre ihracat %12 oranında artarak 1,662 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında ise %2 oranında bir artış beklenmektedir.

Çizelge 11. Dünya Peynir İhracatı (Milyon Ton)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
AB	587	596	555	578	676	682	776	800
ABD	71	100	131	108	173	224	260	289
Yeni Zelanda	299	309	247	290	265	253	306	270
Avustralya	202	202	202	162	160	168	163	185
Ukrayna	50	62	77	77	79	80	70	65
Arjantin	58	45	36	48	45	60	60	62
Dünya Toplam	1.302	1.358	1.291	1.304	1.429	1.493	1.662	1.698

Kaynak: Anonim, 2013/b (*tahmini rakamlar)

Dünya tereyağı üretiminin %9'u ihraç edilmektedir. Tereyağı ihracatı 2012 yılında bir önceki yıla göre %7 artışla 773 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Çizelge 12). Tereyağında, Yeni Zelanda 509 milyon ton ile %61'lik ihracat payına sahiptir ve bu payı ile dünya pazarında lider konumundadır. Tereyağının büyük kısmı Asya ve Orta Doğu'ya ihraç edilmekle birlikte Yeni Zelanda'nın ihracatı dünyanın hemen her bölgesinde geniş bir coğrafi dağılıma sahiptir (Anonim, 2013/c). Yeni Zelanda'dan sonra AB, 122 milyon ton ihracat hacmi ile %18'lik paya sahiptir. AB ihracatçısı için ana hedef, Kuzey Afrika ve Orta Doğudaki büyük pazarların yanı sıra diğer büyük pazar olmaya aday Rusya'dır (Anonim, 2013/c). 54 milyon tonluk ihracat hacmi ile Avustralya ve ABD ile 2012 yılında %8'lik pay ile tereyağı ihracatında en büyük üçüncü tedarikçi ülke olmuşlardır. Avustralya'nın ihracatının yarısının Singapur, Güney Kore ve Malezya başta olmak üzere Asya ülkeleri oluşturmaktadır (Anonim, 2013/c). 2013 yılında ise Yeni Zelanda'da ihracatın %12 oranında azalması beklenmekte ve toplam tereyağı ihracatının %2,5 oranında artarak 793 milyon ton olması beklenmektedir.

Çizelge 12. Dünya Tereyağı İhracatı (Milyon Ton)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Yeni Zelanda	421	406	351	492	429	449	509	480
AB	248	217	153	149	154	124	122	140
ABD	11	40	89	30	59	65	47	66
Avustralya	82	80	58	87	58	42	54	60
Arjantin	16	21	24	17	16	28	21	25
Hindistan	5	10	15	28	11	11	15	15
Dünya Toplam	825	801	706	813	736	724	773	793

Kaynak: Anonim, 2013/b (*tahmini rakamlar)

Toplam süt tozu ihracatının %56'sını yağlı süt tozu, %44'n ise yağsız süt tozu ihracatı oluşturmaktadır. Toplam yağlı süt tozu üretiminin %46'sı ihraç edilmektedir (izelge 13). 2012 yılı verilerine göre Yeni Zelanda retim büyük bir bölümünü ihraç ederek toplam ihracatın %61'ini gerçekleştirmiştir. 2012 yılında bir önceki yıla göre %8 artışla 2.055 milyon ton ihracat gerçekleşmiştir. 2013 yılında ise %1,3 oranında artış beklenmektedir.

Çizelge 13. Dünya Yağlı Süt Tozu İhracatı (Milyon Ton)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Yeni Zelanda	645	680	607	818	949	1,110	1,261	1,325
AB	422	367	485	460	447	390	387	350
Arjantin	214	117	138	157	128	201	231	239
Avustralya	153	130	111	133	115	116	109	100
Filipinler	30	32	36	27	30	24	22	23
Dünya Toplam	1.562	1.485	1.599	1.661	1.711	1.885	2.055	2.082

Kaynak: Anonim, 2013/b (*tahmini rakamlar)

Toplam yağsız süt tozu üretiminin %40'ı ihraç edilmektedir. Çizelge 14'de gösterildiği üzere ihracatın %85'i ABD, Avrupa Birliği ve Yeni Zelanda'da yapılmaktadır. 2012 yılında bir önceki yıla göre %4 artışla 1,596 milyon ton ihracat gerçekleşmiştir. 2013 yılı tahminlerine göre artışın devam etmesi beklenmektedir.

Çizelge 14. Dünya Yağsız Süt İhracatı Milyon ton

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
ABD	287	258	391	248	384	435	445	515
AB	88	203	179	231	379	518	523	475
Yeni Zelanda	316	281	242	408	343	362	390	405
Avustralya	189	175	120	167	160	140	168	165
Ukrayna	64	57	44	27	14	22	23	23
Dünya Toplam	1.086	1.096	1.087	1.140	1.344	1.528	1.596	1.636

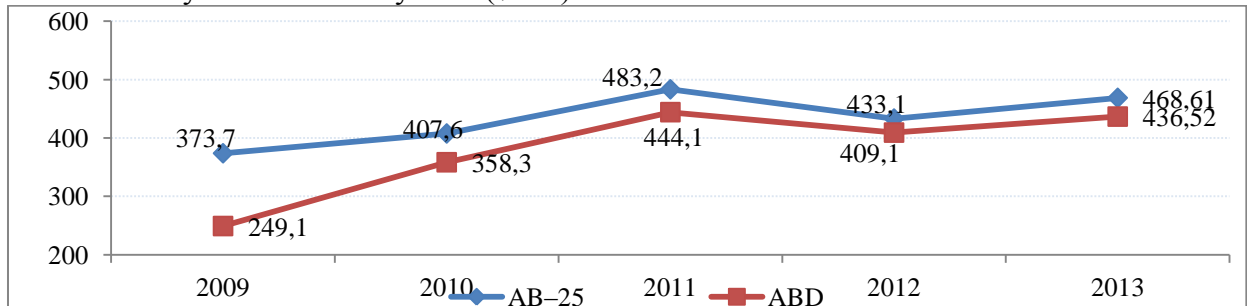
Kaynak: Anonim, 2013/b (*tahmini rakamlar)

1.5. Dünya Süt Fiyatları

Süt sektöründeki her işletme, üretici ve de üretici örgütlerinin, fiyat analizlerini ve de pazarlama stratejilerini optimum olarak belirleyebilmeleri için, sektörün kullandığı hammadde ve de sütün diğer ülkelerdeki fiyatlarındaki gelişmeleri, takip etmek zorunlulukları vardır. Son yıllardaki süt üretici fiyatlarına bakıldığında fiyatlarda artış olduğu gözlenmektedir. Fiyat artışlarında en önemli faktör gelişmekte olan ülkelerde artan taleptir. Özellikle Çin, Hindistan ve Latin Amerika ülkelerinde güçlü bir süt talebi bulunmaktadır. İkinci önemli faktör Avrupa ve Amerika'da devlet yardımlarındaki düşüştür. Yardımlardaki azalmalar hem stokları eritmiş hem de üretimdeki artışları yavaşlatmış görünüyor (Kaynak: Anonim, 2013/d).

AB-25'de süt fiyatlarının dalgalı seyrettiği grafik 1'de gözlenmektedir. 2011 yılının son aylarına kadar artan süt fiyatları 2012 yılının ilk aylarından itibaren düşmeye başlamış ve bir önceki yıla göre %10 oranında azalarak 433 \$/ton ile yılı tamamlamıştır. Ancak 2013 yılının ilk aylarından itibaren süt fiyatları artış gösterme eğilimine geçmiş ve 2013 yılı dokuz ay ortalaması 468 \$/ton olmuştur.

Grafik 1. Dünya Süt Üretici Fiyatları (\$/ton)

Kaynak: Anonim, 2013/e (9 ayın ortalaması) , Anonim, 2013/f (10 ayın ortalaması)

2. TÜRKİYE'DE DURUM

Türkiye 2012 yılı toplam büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığının %28'ini sığır, %55'ini koyun, %17'sini keçi ve %0,2 sini manda oluşturmaktadır. 2012 yılında bir önceki yıla göre sığır varlığı %12 artarken koyun varlığı %9,5, keçi varlığı ise %15 artmıştır. Toplam sağılan hayvan varlığı içinde 5,4 milyon baş ile %25'ini sığır, 12 milyon baş ile %59'unu koyun, 3 milyon baş ile %16'sını keçi oluşturmaktadır. Sağılan hayvan varlığı içinde %41'ini kültür, %42'sini melez ve %18'ini yerli ırk oluşturmaktadır. Süt üretiminde ise üretimin %92'i inek sütünden oluşmaktadır. İnek sütü üretiminde Ege bölgesi üretimde ilk sırada yer almaktadır. İçme sütü ve süt ürünleri üretimi incelendiğinde; 2012 yılında içme sütü üretimi bir önceki yıla göre %7 oranında artarak 1,25 milyon ton, peynir üretimi %8 oranında artarak 563 bin ton, ayran üretimi %5 oranında artarak 1,05 bin ton, ayran üretimi %11 oranında artarak 508 ton, kaymak üretimi %28 oranında artarak 25 bin ton, süt tozu üretimi %52 artarak 82 bin ton, peynir altı suyu ve yayık altı suyu üretimi ise %18 oranında azalarak 462 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Süt ve süt ürünleri ihracatında en önemli ürünler peynir ve yoğurt, dondurma, kesilmiş süt ve krema mamulleri oluşturmaktadır. İhracatın önemli bir kısmı Irak ve Suudi Arabistan'a yapılmaktadır. İthalatta ise en önemli ürün tereyağı, süt esaslı katı-sıvı yağlar oluşturmaktadır ve bu kalemde en fazla ithalat Hollanda ve İsviçre'den yapılmaktadır. Türkiye üretici ve tüketici fiyatları incelendiğinde üretici fiyatlarına paralel olarak tüketici fiyatlarının da arttığı görülmektedir. 2003-2011 yılları arasında dalgalanmalar yaşanmasına karşın, 2011 yılından itibaren sürekli bir artışın olduğu görülmektedir. TÜİK verilerine göre 2013 yılı ilk 11 ayın ortalaması üretici fiyatlarında 0,93TL/kg, tüketici fiyatları ise 2,34 TL/kg'dır.

2.1. Türkiye Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı

Türkiye'de hayvancılık faaliyetinin en önemli kısmını büyükbaş hayvan yetiştiriciliği oluşturmaktadır. Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği denildiğinde sığır, manda ve deve yetiştiriciliği anlaşılmaktadır. Gerek Türkiye gerekse dünya için üretim değeri bakımından sığırın önemi daha farklı bir yerde bulunmaktadır. Türkiye'de sayısı oldukça azalan manda yetiştiriciliğine son dönemde önem verilmeye başlanmıştır (Anonim, 2012/a).

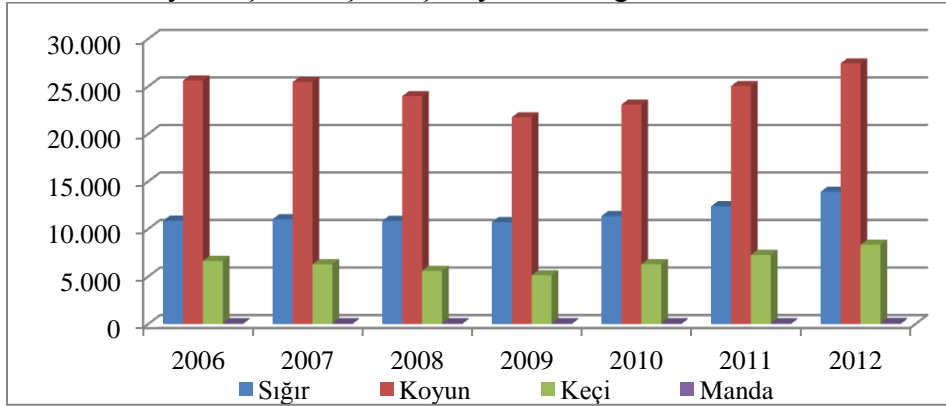
2007 yılında başlayan düşüşün aksine 2010 yılından itibaren büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı artmaya başlamıştır. 2012 yılında toplam sığır sayısı bir önceki yıla göre %12 artarak 14 milyon baş olmuştur. Koyun sayısında %10, keçi sayısında %15 ve manda sayısında ise %10 oranında artış görülmüştür (Çizelge15).

Çizelge 15. Türkiye Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı (Bin Baş)

Yıllar	Sığır	Koyun	Keçi	Manda
2006	10.871	25.617	6.643	101
2007	11.037	25.462	6.286	85
2008	10.860	23.975	5.594	86
2009	10.724	21.750	5.128	87
2010	11.370	23.090	6.293	85
2011	12.386	25.032	7.278	98
2012	13.915	27.425	8.357	107

Kaynak: Anonim, 2013/g

Grafik 2. Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı

Türkiye’de yetiştirilen kültür ırkı sığırların önemli bir bölümünü sütçü özelliği ile ön plana çıkan Siyah-Alaca ırkı oluşturmaktadır. Siyah-Alaca ırkını Esmer, Jersey ve Simmental ırkları takip etmekte ve son yıllarda etçi özelliği ile ön plana çıkan Hereford ve Angus ırklarında da önemli artış olduğu görülmektedir. Yerli ırkların ise önemli bir kısmını Yerli Kara, Boz, Doğu Anadolu Kırmızısı ve Güneydoğu Sarı-Kırmızısı ırkları oluşturmaktadır (Anonim, 2012/a). 2006 yılı Türkiye sağılan büyükbaş hayvan varlığı incelendiğinde; sağılan sığır varlığı içinde kültür ırkı %26’sını, melez %43’ünü, yerli sığır ise %31’ini oluştururken 2012 yılında %41’ini kültür, %42’sini melez, %18’ini yerli ırk oluşturmaktadır. Kültür ve melez ırklarda artış olurken yerli ırkta düşüş olduğu görülmektedir (Çizelge 16).

Türkiye’de Akkaraman, Morkaraman, Dağlıç, Kıvırcık, Sakız, Merinos, Karayaka, Karagül, İvesi, Malya, Tahirova, Herik, Acıpayam, Bafra ve Polatlı ırkları bulunmaktadır. Bu ırklarının pek çoğu yapılan ıslah ve seleksiyon çalışmaları neticesinde elde edilen önemli gen kaynaklarımızı oluşturmaktadır (Anonim, 2012/a).

Koyun varlığı incelendiğinde ise yine yerli ırklardaki düşüş göze çarpmaktadır. 2012 yılında 2006 yılına göre yerli koyun sayısı %25 artarken merinos sayısı %92 gibi yüksek bir oranda artış göstermektedir. Ancak bu artış toplam sağılan koyun varlığı içinde merinos ve yerli ırkların oranlarını etkilememekte sağılan koyun varlığı içinde yerli ırk %95 gibi büyük bir kısmı oluşturmaktadır.

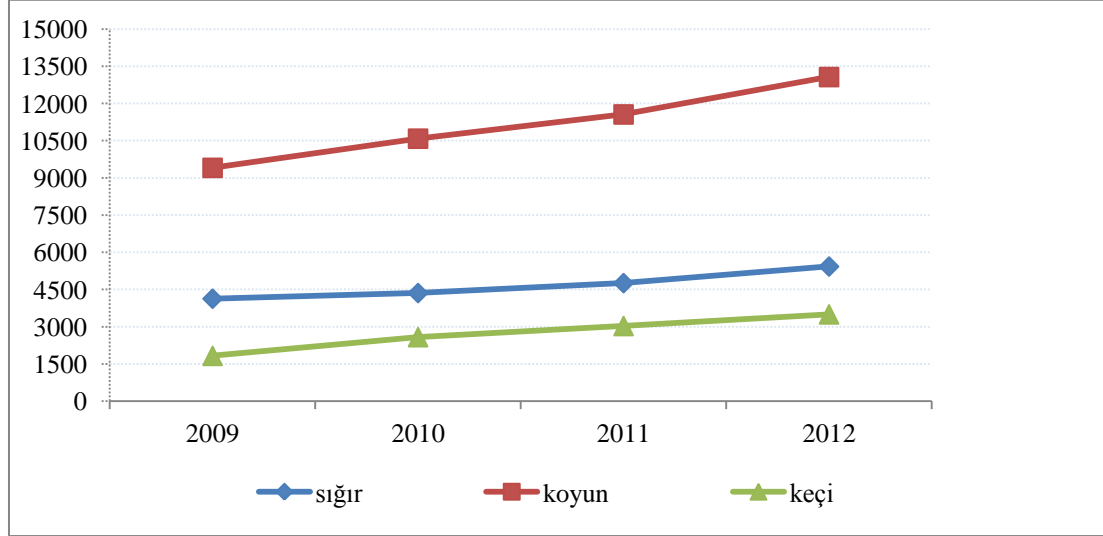
Türkiye’de geçmiş yıllarda pek çok kesimin geçimini sağlayan keçicilik faaliyetindeki hayvan sayısı, 2006 yılında 6,6 milyon baş iken keçi sütü ve ürünlerine olan talep ile keçi yetiştiriciliğine devlet desteklemelerindeki artış sebebiyle 2012 yılında keçi sayısı 8,4 milyon başa çıkarılmıştır. Sağılan keçi varlığı incelendiğinde ise %98 gibi yüksek bir oranla hayvan varlığının tamamını kıl keçisi oluşturmaktadır. Yıllar içerisinde tiftik keçisinde bir azalma görülürken kıl keçisinde artış olduğu görülmektedir.

Çizelge 16. Tür ve Irklara Göre Sağılan Hayvan Sayısı (Bin Baş)

	Sığır			Koyun		Keçi		Manda
	Kültür	Melez	Yerli	Yerli	Merinos	Kıl	Tiftik	
2006	1 107	1 799	1 282	9 885	361	2 335	86	37
2007	1 300	1 699	1 231	9 698	412	2 191	73	30
2008	1 386	1 665	1 029	9 224	418	1 937	60	31
2009	1 471	1 686	976	8 963	445	1 778	52	32
2010	1 626	1 787	948	10 070	514	2 516	66	35
2011	1 868	1 963	930	10 998	563	2 968	65	40
2012	2 211	2 263	957	12 375	694	3 440	63	47

Kaynak: Anonim, 2013/g

Grafik 3. Türlere Göre Sağılan Hayvan Sayısı (Bin Baş)

2.2. Türkiye Süt Üretimi

Süt üretimi mevsimsel olarak da farklılık göstermektedir. Nisan, Mayıs ve Haziran ayları hayvanların doğum yapması nedeniyle en fazla süt elde edilen aylardır. Buna karşılık kış aylarında süt düşük miktarlarda üretilebilmektedir. Manda sütü ise Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında daha fazla üretilebilmektedir (Anonim, 2012/b).

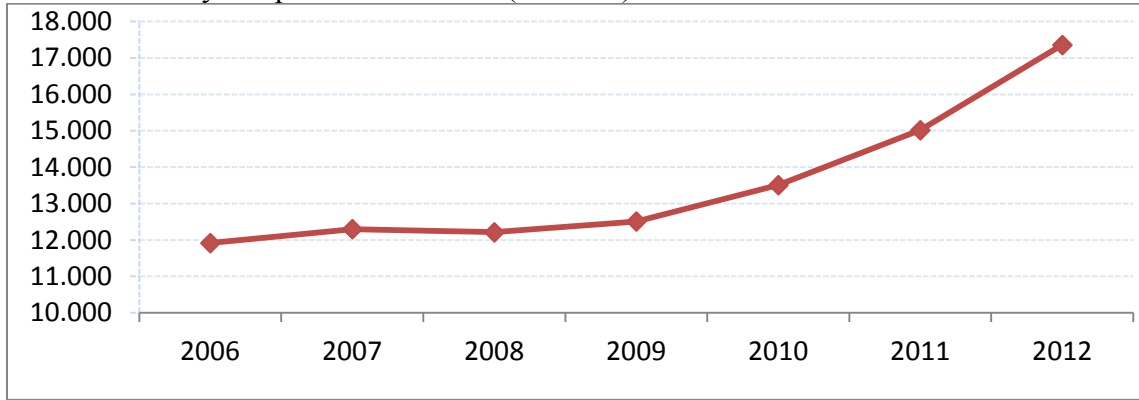
Türkiye toplam süt üretiminin %92'si sığırdan, %6'sı koyun ve %2'si keçiden elde edilmektedir. Türkiye tür ve ırklara göre süt üretimi incelendiğinde ise sağılan hayvan varlığına paralel bir durumun olduğu görülmektedir. Sağılan sığır varlığında kültür ve melez ırklardaki artış, yerli ırklarda görülen azalma süt üretiminde de artış sağlamıştır. 2012 yılında 2006 yılına göre sağılan sığın sayısı %30 artarken süt üretimi %47 oranında artmıştır. Bu durumun nedeni olarak yüksek verimli ırklar olan melez ve kültür ırkındaki artış gösterilebilir. 2012 yılı inek sütü üretiminin %54'ü kültür, %39'u melez ırklardan elde edilirken sadece %8'i yerli ırklardan elde edilmiştir. Koyun sütünde ise %97'si yerli ırklardan elde edilirken %3'ü merinos ırkından elde edilmektedir. Keçi sütünde de üretimin tamamı kıl keçisinden yapılmaktadır (Çizelge 17).

Çizelge 17. Tür ve Irklara Göre Süt Üretimi

	Sığır			Koyun		Keçi		Manda
	Kültür	Melez	Yerli	Yerli	Merinos	Kıl	Tiftik	
2006	4 295 367	4 884 590	1 687 345	777 385	17 296	250 594	3 165	36 358
2007	5 050 533	4 608 728	1 620 079	762 930	19 657	234 883	2 604	30 375
2008	5 380 715	4 520 465	1 353 996	726 894	19 978	207 385	2 185	31 422
2009	5 713 004	4 585 859	1 284 450	712 784	21 435	190 286	1 924	32 443
2010	6 309 065	4 861 835	1 247 644	792 122	24 710	270 476	2 335	35 487
2011	7 239 644	5 341 224	1 221 560	865 577	27 245	318 273	2 315	40 372
2012	8 554 402	6 166 762	1 256 673	973 619	33 388	367 208	2 221	46 989

Kaynak: Anonim, 2013/g

Grafik 4. Türkiye Toplam Süt Üretimi (Bin Ton)

2.2.1 Bölgelere Göre Sağılan Hayvan Varlığı ve Süt Üretimi

Çizelge 18. incelendiğinde kültür ırkı ve yerli ırkının bölge sığır varlığındaki payı bakımından bölgeler arasında büyük farklılıklar görülmektedir. Yerli genotiplerin payının en düşük olduğu bölgelerimiz Türkiye'nin en gelişmiş bölgeleri kabul edilen Ege, Marmara ve Akdeniz bölgeleridir. Buna karşılık Doğu Anadolu'nun hemen tamamını içeren üç tarımsal bölge (Orta Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu) yerli genotiplerin payı %55'dir. Bu üç bölgenin bir başka önemli özelliği de Türkiye sağılan sığır varlığının yaklaşık % 17'sinin buralarda yetiştiriliyor olmasıdır. Kültür ırkı sığır varlığının hangi bölgelerde yaygınlaştığına bakılarak, kültür ırkı sığır yetiştiriciliğinin hangi bölgelerimiz için çok önemli hale geldiği saptana bilir. Türkiye kültür ırkı sığır varlığının yaklaşık %51'i Ege, Marmara ve Akdeniz bölgesinde yetiştirilmektedir.

Bölgelere göre sağılan hayvan varlığında Ege, Batı Marmara, Kuzey Doğu Anadolu ve Batı Karadeniz önde gelen bölgelerdir. Bölgelere göre süt üretimine bakıldığında; 2.082 milyon ton ile Ege Bölgesi bölgelere göre toplam süt üretiminin %22,6'sını oluşturarak birinci sırada yer almaktadır. 1.540 milyon ton ile %16,7'lik paya sahip olan Batı Marmara bölgesi ikinci sırada takip ederken, üçüncü sırada Orta Anadolu Bölgesi, dördüncü sırada ise Akdeniz bölgesi yer almaktadır. Bu dört bölgenin süt üretim miktarları toplam süt üretiminin %61,3'nü oluşturmaktadır. Bölgelere göre verim değerlerine bakıldığında ise sıralama değişmekte Batı Marmara bölgesi birinci sırada (3,85 ton),Ege Bölgesi ikinci sırada (3,68 ton), Orta Anadolu Bölgesi üçüncü sırada (3,49 ton) ve Akdeniz bölgesi dördüncü sırada (3,41 ton) yer almaktadır.

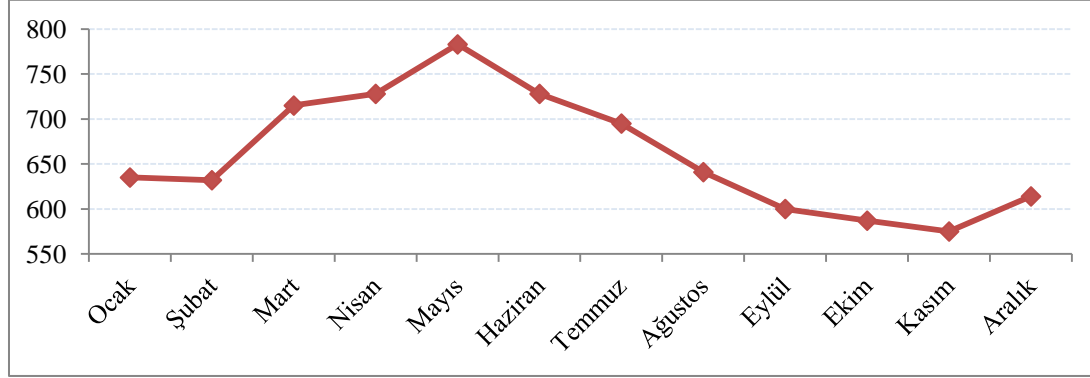
Çizelge 18. Bölgelere Göre Sağılan Sığır Sayısı ve Süt Üretimi (2012)

	Kültür (Bin Baş)	Yerli (Bin Baş)	Toplam Sağılan Hayvan Sayısı (Bin Baş)	Toplam Süt Üretim Miktarı (Bin Ton)	Hayvan Başına Verim (Ton)
Ege	509	57	566	2.082	3,68
Batı Marmara	385	14	399	1.540	3,85
Orta Anadolu	86	133	218	1.072	3,41
Akdeniz	240	36	275	961	3,49
Batı Karadeniz	171	154	325	860	2,65
Batı Anadolu	182	34	216	764	3,53
Doğu Marmara	146	30	175	602	3,44
Güneydoğu Anadolu	101	135	236	549	2,33
Ortadoğu Anadolu	258	57	315	472	2,16
Doğu Karadeniz	45	48	93	230	2,49
Kuzeydoğu Anadolu	83	259	342	55	0,16
İstanbul	6	1	7	24	3,49

Kaynak: Anonim, 2013/g

Entegre süt işletmeleri tarafından toplanan inek sütü toplam inek sütü üretiminin ortalama %50'sini oluşturmaktadır. 2012 yılında entegre süt işletmeleri tarafından toplanan inek sütü miktarı bir önceki yıla göre %12 oranında artış göstererek yaklaşık 8 milyon tona ulaşmıştır. Süt işletmeleri tarafından toplanan süt miktarı aylık 630 bin ton ile 780 bin ton arasındadır. Nisan, Mayıs ve Haziran süt işletmeleri tarafından en fazla sütün toplandığı aylardır (Grafik 4).

Grafik 4. Entegre Süt İşletmeleri Tarafından Toplanan İnek Sütü (2012) (Bin Ton)

2.3 Türkiye Süt Ürünleri

Entegre işletmelerde sütün raf ömrünü uzatmak için içme sütleri UHT ve pastörize süt olarak üretilmektedir. Üretilen içme sütü miktarının yaklaşık %90'ı UHT kutu sütler oluştururken, kalan %10'luk kısmını ise pastörize sütler oluşturmaktadır. 2012 yılına göre içme sütü üretimi bir önceki yıla göre %7 oranında artarak 1,25 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2012/c).

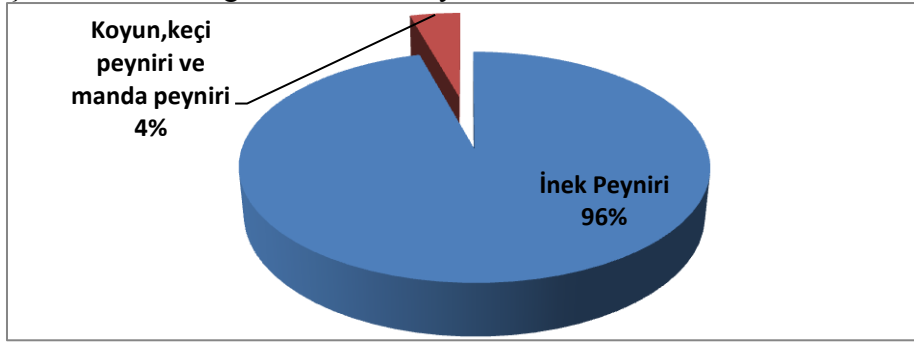
Türkiye'de süt daha çok yoğurt, beyaz peynir ve ayran olarak tüketilirken; içme sütü tüketimi diğer ürünlere göre daha düşüktür. Türkiye'de içme sütü çoğunlukla tam yağlı süt olarak tüketilmektedir. Büyük işletmeler tarafından işlenmiş pastörize süt, sanayi sütünün % 10'unu oluşturmaktadır. Çoğunlukla bir litrelik karton ambalajlarda UHT sütü piyasaya sürülmekte olup, bu tip süte yönelik piyasa talebi giderek artmakta, ayrıca yağı azaltılmış ürünlerin pazarı büyümektedir (Anonim, 2010).

Türkiye'de kahvaltılık kültüründe önemli bir yere sahip olan peynir, üretimi modern süt işletme tesislerinde ve mandıra olarak tabir edilen işletmelerde gerçekleştirilen en temel süt ürünleri arasındadır. Çeşitli kaynaklara göre dünyada 2 bin ile 4 bin arasında peynir çeşidi olduğu belirtilmektedir. Kafkas Üniversitesi tarafından yapılan araştırmaya göre ise Türkiye'de 193 çeşit peynir üretimi gerçekleştirilmektedir (Anonim, 2012/c).

Türkiye'de genel olarak beyaz peynir, kaşar, lor, tulum, mihalliç (kelle), çerkez, dil, otlu peynir, Antep, çeçil ve Urfa peynirleri üretilmektedir. Peynir üretimi modern işletmelerde ve küçük mandıra olarak tabir edilen işletmelerde yapılmaktadır. Türkiye'de en çok tüketilen

peynir çeşidi beyaz peynirdir. Her yerde bulunmasına rağmen, beyaz peynir Trakya Bölgesi'ne mal edilir. Marmara Bölgesi'nde olduğu kadar, Ege ve Orta Anadolu'da da üretilen beyaz peynirin en ünlülerinden biri Çanakkale'nin Ezine ilçesinde üretilen Ezine peyniridir. Ezine peynirini ünlü yapan da keçi ve koyun sütü karışımından yapılmasıdır. En iyi tanınan peynirlerimizden olan kaşar peyniri, Kars, Erzurum, Muş gibi Doğu illerinde ve Kırklareli, Edirne, Tekirdağ gibi Batı illerinde çoğunlukla koyun sütünden üretilir. Muş, Bayburt, Tonya kaşarları ülkemizde olan yöresel peynirlerden bazılarıdır. Taze kaşar peyniri ise inek sütünden üretilen ve 75°C'de haşlanarak üretilen bir peynir çeşididir (Yasan Ataseven ve Gülaç, 2011). 2012 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye peynir üretimi bir önceki yıla göre %8.3 oranında artarak 563 bin ton olarak gerçekleşmiştir (Grafik 5). Şekil 1'de görüldüğü üzere üretilen peynirin %95'i inek sütünden elde edilirken, %4'ü ise koyun, keçi ve manda sütünden elde edilmektedir.

Şekil 1. Süt Kategorisine Göre Peynir Üretimi

Yoğurt ve ayran üretimi ise her yıl artış göstermektedir. 2012 yılında 2011 yılına oranla yoğurt üretimi %4.6, ayran üretimi ise %10.7 artmıştır (Çizelge 18).

Çizelge 19. İçme Sütü ve Süt Ürünleri Üretim Miktarları (Ton)

Yıllar	İçme Sütü	Peynir	Yoğurt	Ayran
2008	1.045.119	260.399	459	265
2009	1.097.309	271.704	777	283
2010	1.090.605	473.491	908	398
2011	1.164.748	520.420	1.007	459
2012	1.250.168	563.480	1.053	508

Kaynak: Anonim, 2013/g, Anonim, 2012/c.

TUİK tarafından 2013 yılından itibaren açıklanmaya başlanılan süttozu, peynir altı suyu ve kaymak üretim rakamlarına göre; peynir altı suyu ve yayık altı suyu üretiminde %18'lik bir azalma görülerek 462 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Kaymak üretiminde ise %28 oranında bir artış görülmüştür ve 25 bin ton üretim gerçekleşmiştir. Süt tozu üretiminde ise; 2011 yılında üretimin %64'ünü yağsız süt tozu, %36'sını ise yağlı süt tozu oluştururken 2012 yılında yağlı süt tozu üretimi %81 oranında artarak toplam süt tozu üretiminin %43'ünü oluşturmuştur. Toplam süt tozu üretimi 2012 yılında %52 oranında artarak 82 bin ton olarak gerçekleşmiştir (Çizelge 19).

Çizelge 20. Süt Tozu Peynir Altı Suyu ve Kaymak Üretimi (Ton)

	2011	2012
Kaymak	19 848	25 331
Süt Tozu	54 230	82 305
Tam Yağlı Süt Tozu	19 382	35 119
Yağsız Süt Tozu	34 848	49 199
Peynir Altı Suyu ve Yayık Altı Suyu	567 733	462 514

Kaynak: Anonim, 2013/g

2.4 Türkiye Süt ve Süt Ürünleri İthalat ve İhracatı

Türk Gümrük Tarife Cetvelinde süt ve süt ürünlerinin dahil olduğu fasılda süt ve süt ürünleri dış ticaretinin 2006-2013 yılları arasında artarak yükseldiği görülmektedir. Bu yıllarda ihracat miktarındaki artışın ithalat miktarından fazla olması ve tüm yıllarda ihracatın ithalattan fazla olması dikkat çekmektedir. 2012 yılı için süt ve süt ürünleri ihracatı 225 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İhracatta en büyük payı %39 ile diğer peynir ve lor, %20 ile yoğurt, dondurma, kestirilmiş süt ve krema mamulleri ve %18 ile eritme peynirler oluşturmaktadır (Çizelge 20). İhracat sıralamasında peyniri takip eden süttozu ihracatının son yıllarda göstermiş olduğu yüksek büyüme oranları, süttozu üretiminin önümüzdeki dönemde çok daha büyük bir öneme sahip olacağına işaret etmektedir (Anonim, 2012/b). 2012 yılı süt ve süt ürünleri ithalat miktarı ise yaklaşık 106 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Tereyağı, süt esaslı katı-sıvı yağlar ihracatta %1'lik bir kısmı oluştururken ithalatta %62 ile en önemli kalemi oluşturmaktadır. Diğer peynir ve lor ise %31'ini oluşturmaktadır (Çizelge 21).

Çizelge 21. Yıllara Göre Süt ve Süt Ürünleri İhracatı (1000 \$)

SITC adı	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Süt ve krema- yoğunlaştırılmamış /tatlandırılmamış	11.076	10.727	12.800	12.104	11.373	18.659	22.176	15.799
Süt ve krema- yoğunlaştırılmış/ tatlandırılmış	2.389	4.462	4.201	3.213	4.748	33.634	7.033	5.169
Yoğurt, dondurma, kestirilmiş süt ve krema mamulleri	16.271	19.617	30.941	31.753	38.842	42.227	46.141	44.279
Kesilmemiş sütün suyu, tabii süt esaslı müstahsarlar	9.996	20.173	9.221	4.781	9.418	14.263	18.595	21.761
Tereyağı, süt esaslı katı-sıvı yağlar	527	696.058	1.347	1.458	1.597	3.065	2.407	2.426
Rendelenmiş, toz halinde her türlü peynir	46	2	131	189	1.670	393	560	485
Eritme peynirler	34.385	41.088	56.692	36.172	40.762	40.933	39.537	35.610
Mavi damarlı Peynirler	34	30	38	3	15	19	7,00	3,00
Diğer peynirler ve lor	14.278	14.728	20.279	51.422	59.568	72.852	88.865	77.984
TOPLAM	89.004	111.525	135.652	141.097	167.993	226.045	225.320	203.517

Kaynak: Anonim, 2013/g

Çizelge 22. Yıllara Göre Süt ve Süt Ürünleri İthalatı (1000 \$)

SITC adı	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Süt ve krema- yoğunlaştırılmamış/ tatlandırılmamış	40	172	517	527	132	396	884	980
Süt ve krema- yoğunlaştırılmış/ tatlandırılmış	38.724	51.663	63.994	42.403	37.868	8.388	269	113
Yoğurt, dondurma, kestirilmiş süt ve krema mamulleri	4.696	5.978	7.260	1.052	8.674	7.982	3.950	3.409
Kesilmemiş sütün suyu, tabii süt esaslı müstahsarlar	1.538	848	1.102	1.200	1.454	1.149	1.250	1.077
Tereyağı, süt esaslı katı-sıvı yağlar	12.994	19.597	28.183	35.821	49.161	52.266	64.701	42.390
Rendelenmiş, toz halinde her türlü peynir	753	883	1.348	763	245	589	606	338
Eritme peynirler	107	230	129	377	155	68	663	189
Mavi damarlı peynirler	493	544	777	852	622	662	813	148
Diğer peynirler ve lor	15.100	25.455	16.667	25.756	25.518	26.592	32.772	18.637
TOPLAM	74.446	105.371	119.976	108.752	123.831	98.092	105.909	67.281

Kaynak: Anonim, 2013/g

Sektörde ihracat partnerlerimiz genellikle Orta Doğu ülkeleri iken, ithalat partnerlerimiz ise gelişmiş ülkelerdir. En fazla ithalat Hollanda'dan yapılmakta ve en fazla ihracat da Suudi Arabistan ve Irak'a yapılmaktadır. İthalatta en yüksek paya sahip ürünler tereyağı ve peynirdir. İhracatın yoğun yapıldığı ülkeler arasında Irak ve Suudi Arabistan yer almaktadır. Toplam süt ve kremanın %36'sı Irak'a yapılırken toplam peynirin %60'ı ise Irak ve Suudi Arabistan'a yapılmaktadır. İthalatta ise en önemli kalemi oluşturan tereyağı, süt esaslı katı ve sıvı yağlarda ithalatın %24'ü Hollanda'dan, %14'ü ise İsviçre'den yapılmaktadır. Peynir ithalatının ise %45'i Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden yapılmaktadır (Çizelge 22).

Çizelge 23 Ülkeler Göre Süt ve Süt Ürünleri İthalat-İhracat Miktarları (2012) \$

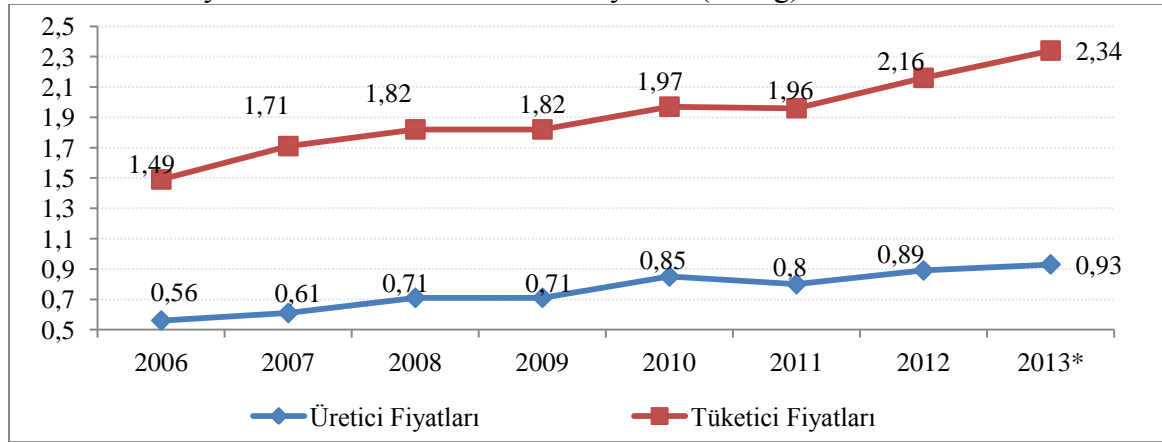
Süt ve krema	İhracat	İthalat
Irak	33.522.062	-
Libya	7.470.202	-
Hollanda	5.555	1.367.848
Azerbaycan	4.626.086	10.870
Kosova	3.538.914	-
Toplam	93.944.338	6.353.632
Tereyağı, süt esaslı katı-sıvı yağlar		
Kuzey Kıbrıs	945.182	-
Irak	561.758	16.493
Azerbaycan	467.035	-
Hollanda	-	15.731.972
İsviçre	-	8.880.226
İrlanda	-	5.072.809
Avustralya	-	4.479.297
Toplam	2.407.024	64.701.049
Peynir ve lor		
Irak	38.763.989	93.472
Suudi Arabistan	38.926.202	4.950
Kuzey Kıbrıs	5.609.262	15.623.932
İrlanda	-	6.429.859
İtalya	-	5.891.506
Hollanda	-	1.595.358
Toplam	128.968.248	34.854.731

Kaynak: Anonim, 2013/g

2.5. Süt Fiyatları

Grafik 6’da Türkiye üretici ve tüketici fiyatları incelendiğinde tüketici fiyatlarının üretici fiyatlarından yüksek olduğu ve üretici fiyatlarındaki artışa paralel olarak tüketici fiyatlarının da arttığı görülmektedir. 2012 yılında üretici fiyatı ortalaması bir önceki yıla göre %11 oranında artarak 0,89 TL/kg olarak gerçekleşirken, tüketici fiyatı ortalaması ise %10 oranında artarak 2,16 TL/kg olarak gerçekleşmiştir.

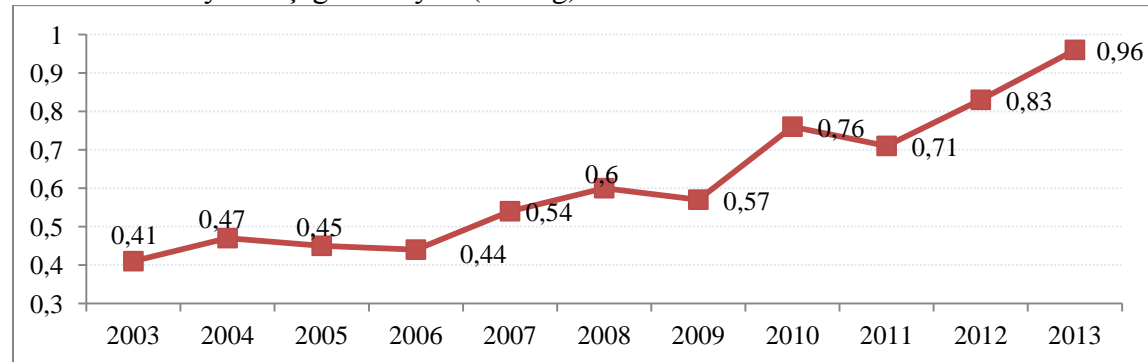
Grafik 6. Türkiye’de Süt Üretici ve Tüketici Fiyatları (TL/kg)

Kaynak: Anonim, 2013/g (*11 ayın ortalaması)

Yıllara göre aylara göre Türkiye çiğ süt üretici fiyatları verilmiştir. Türkiye süt üretici fiyatlarında 2003-2011 yılları arasında dalgalanmalar yaşanmış, ancak 2011 yılından itibaren ise sürekli bir artış gözlenmiştir. Özellikle 2003 yılında 0,41 TL/Kg olan çiğ süt fiyatı 2013 yılı sonunda %134'lük büyük bir artış olmuştur (Grafik 7).

Grafik 7. Türkiye’de Çiğ Süt Fiyatı (TL/Kg)

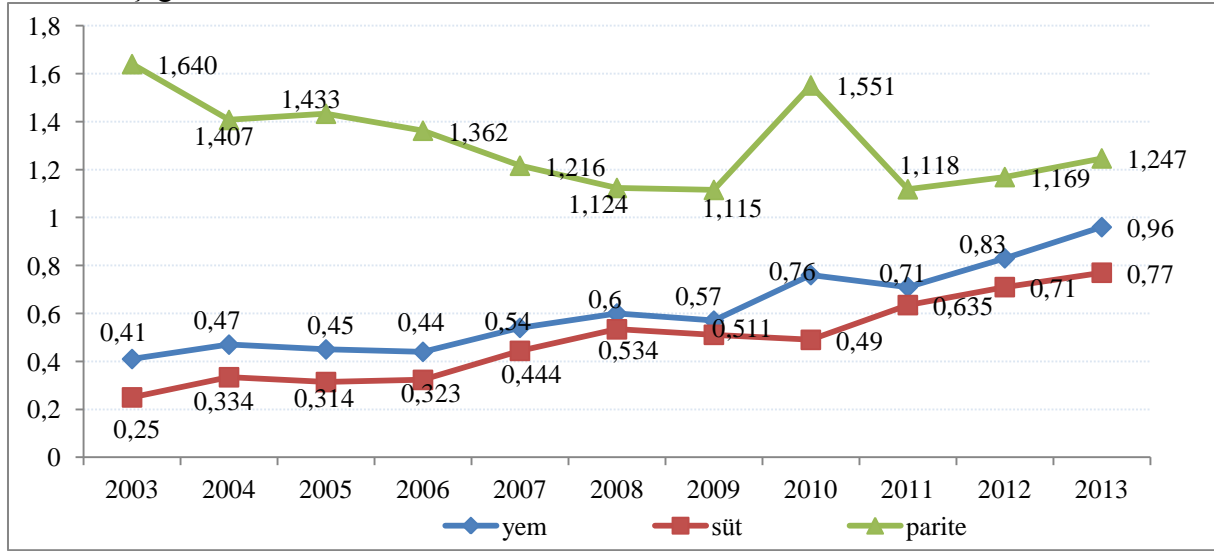

Kaynak: Anonim, 2013/h, Kaynak: Anonim, 2013/i

2.6 Çiğ Süt Yem Paritesi

Çiğ süt ve yem paritesi; çiğ süt fiyatının, satın alınan yem fiyatına bölünmesiyle elde edilmektedir. Parite üreticinin 1 kg çiğ süt satışı ile ne kadar yem satın alabileceğini göstermektedir. Yıllar itibari ile süt yem paritesi grafiğine (Grafik 18) bakıldığında, süt ve süt yemi fiyatlarında dalgalanmalar meydana geldiği görülmekte olup, çiğ süt fiyatının düşmesi aynı zamanda yem fiyatının yükselmesiyle birlikte 2010 yılında 1lt süt ile alınabilecek yem miktarı 2011 yılında 1,5 kg iken,2012 yılında çiğ süt fiyatının çıkması ve yem fiyatının düşmesiyle parite 1,1kg düşmüş, bu miktar 2012 yılında 1,17 kg'a çıkmıştır.

Grafik 8. Çiğ Süt-Yem Paritesi

Kaynak: Anonim, 2013/h, Anonim, 2013/i, Anonim, 2013/i.

KAYNAKÇA

- Anonim, 2010. Dünya ve Türkiye Süt Endüstrisi Raporu, Ambalajlı Süt ve Süt Ürünleri Sanayicileri Derneği (asüd), Ankara.
- Yasan Ataseven, Z., Gülaç Z.N., 2011. Süt ve Süt Ürünleri Durum ve Tahmin: 2011/2012 Yayın No: 191, Ankara.
- Anonim, 2012/a. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü Hayvancılık Sektör Raporu 2012, TİGEM, Ankara.
- Anonim, 2012/b. Konya'da Tarımsal Sanayide Yapısal Özelliklerin Analizi Ve Rekabet Stratejilerinin Belirlenmesi, Sonuç Raporu, Süt ve Süt Ürünleri İmalatı Sektörü, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV).
- Anonim, 2012/c. Dünya ve Türkiye'de Süt Sektör İstatistikleri 2012, Ulusal Süt Konseyi, Ankara.
- Anonim, 2013/a. Food and Agriculture Organization Corporate Statistical Database (FAOSTAT). <http://faostat.fao.org/site/569/DesktopDefault.aspx?PageID=569#ancor> (Erişim Tarihi: 10.12.2013).
- Anonim, 2013/b. United States Department of Agriculture, Foreign Agricultural Service (USDA, PSD). <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx> (Erişim Tarihi: 8.11.2013).
- Anonim, 2013/c. Ambalajlı Süt ve Süt Ürünleri Sanayicileri Derneği <http://www.asuder.org.tr> (Erişim Tarihi: 16.12.2013).
- Anonim, 2013/d. Tüm Süt, Et ve Damızlık Sığır Yetiştiricileri Derneği (TÜSEAD) <http://tusedad.org/haberayrinti.asp?Kod=635> (Erişim Tarihi: 16.12.2013).
- Anonim, 2013/e. Datum, Dairy Market Update, <http://www.dairyco.org.uk/resources-library/market-information/milk-prices-contracts/eu-milk-prices-dg-agri> (Erişim Tarihi: 9.12.2013).
- Anonim, 2013/f. USDA, NASS. United States Department of Agriculture, National Agricultural Statistics Service http://www.nass.usda.gov/Charts_and_Maps/graphics/data/pricemk.txt (Erişim Tarihi: 11.11.2013).
- Anonim, 2013/g. Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim Tarihi: 14.11.2013).
- Anonim, 2013/h. Ulusal Süt Konseyi <http://www.ulusalsutkonseyi.org.tr/ana/default.asp> (Erişim Tarihi: 14.11.2013).
- Anonim, 2013/i. Çanakkale Ziraat Odası Çiğ Süt Verileri
- Anonim, 2013/i. Türkiye Yem Sanayicileri Birliği Derneği, <http://yem.org.tr/Sayfa.aspx?ID=1> (Erişim Tarihi: 14.11.2013).

TEPGE YAYIN LİSTESİ

- Gül, U.,Uzun B., **Kırmızı Et Durum Tahmin Raporu:2014**, Yayın No: 236, 2014, Ankara
- Gülaç Z.N., **Arıcılık Ürün Raporu**, 2014 Yayın No:235, Ankara
- Yasan Ataseven, Z, Gülaç Z.N., **Süt ve Süt Ürünleri Durum Tahmin Raporu:2014**, Yayın No: 234, 2014, Ankara.
- Subaşı S., Ören N., **Türkiye’de Tarımsal Araştırma, Geliştirme, Yayım Politikaları ve Tarımsal Büyüme İlişkileri**, 2014 Yayın No: 233,Ankara
- Öztürk E., Bayramoğlu Z., **Keban Barajı Gölünde Kafeste Alabalık Yetiştiriciliği İşletmelerinin Ekonomik Analizi**, 2014 Yayın No:232, Ankara
- Bayramoğlu Z.,**Kiraz Yetiştiriciliği Yapan Üreticilerin Riske Karşı Davranışlarının İşletme Geliri Üzerine Etkileri Akşehir İli Örneği**, 2014 Yayın No:231,Ankara
- Seçer A., Öztornacı B.,Alemdar T.,Aykanat S., Demirdöğen A., **Çukurova Bölgesinde Başlıca Tarla Ürünlerinin Üretim Maliyetleri ve Pazarlama Yapıları**, 2014 Yayın No: 230
- Oğuz C., **Konya İlinde Kıral Alanda Tarım İşletmelerinde Yoksulluk Analizi ve Uygun Stratejilerin Modellenmesi**, 2014 Yayın No:229, Ankara
- Özüdoğru T., **Pamuk Durum ve Tahmin:2014** Yayın No: 228, 2014, Ankara
- Hasdemir M., Hasdemir M., Gül, U., Yasan Ataseven Z., **Türkiye’de Jeotermal Seracılığın Mevcut Durumu İle Karar Verme Süreçlerinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi** Yayın No:227, 2014, Ankara
- Yasan Ataseven, Z, Gülaç Z.N., **Süt ve Süt Ürünleri Raporu:2013/2014**, Yayın No: 226, 2013, Ankara.
- Gül, U., **Kırmızı Et Raporu:2013/2014**, Yayın No: 225, 2013, Ankara.
- Bayaner, A., **Türkiye Tarımı:2013/2014**, Yayın No: 224, 2013, Ankara.
- Taşkaya Top, B., Uçum, İ. **Ayçiçeği Durum ve Tahmin:2012/2013**, Yayın No: 223, 2012, Ankara.
- Taşdan, K., **Mısır Durum ve Tahmin:2013/2014**, Yayın No: 222, 2013, Ankara.
- Gül Yavuz G., **Fındık Durum ve Tahmin:2012/2013**, Yayın No: 221, 2013, Ankara.
- Uçum İ., Taşkaya Top B., **Soya Fasulyesi Durum Tahmin:2012/2013** Yayın No: 220, 2012, Ankara.
- Keskin G., **Domates ve Domates Salçası Durum Tahmin:2012/2013** Yayın No: 219, 2013, Ankara.
- Kutlar İ., Turhanoğulları Z., Kızılay H., **Kırsal Alanda Kadınların İşgücüne ve Kararlara Katılımını Etkileyen Sosyo Ekonomik Faktörlerin Belirlenmesi: Burdur Örneği**: Yayın No: 218, 2013, Ankara.
- Özüdoğru T., **Pamuk Durum ve Tahmin:2013/2014** Yayın No: 217, 2013, Ankara.
- Polat K., **Buğday Durum ve Tahmin:2013/2014** Yayın No: 216, 2013-2014, Ankara.
- Çelik A., Şahin Demirbağ N., **Türkiye’ de Tarımsal Desteklemelerin Yem Bitkileri Ekiliş ve Üretim Üzerine Etkisi** : Yayın No: 215, 2013, Ankara.
- Olgun A., Kızılaslan H., **Tokat İli Kazova Yöresindeki Tarım İşletmelerinin Organik Tarıma Bakış Açılarının ve Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi**: Yayın No: 214, 2013, Ankara.
- Kızılaslan H., Yalçın A.,**Tüketicilerin Gıda Güvenliği ile İlgili Tutum ve Davranışları (Samsun İli Örneği)** : Yayın No: 213, 2013, Ankara.
- Sönmez N. İ., Kızılaslan N., **Kırsal Alanda Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesinde Kooperatifçiliğinin Rolü (Amasya-Çorum İlleri Örneği)**: Yayın No: 212, 2013, Ankara.
- Bozkurt Ç., Kızılaslan N., **Sanayilik Sebze Üretiminin Benimsenmesinde Gıda, Tarım Hayvancılık İl Müdürlüğü ve Tarıma Dayalı Sanayilerin Rolü (Tokat İli Merkez İlçe Örneği)** :Yayın No: 211, 2013, Ankara.
- Yücer A.A., Demirtaş M., Çelik A., Kalanlar Ş., Altun A., Kan M., **Tarım Arazilerinin Bölünmesinin Önlenmesine Yönelik Yasal Düzenleme Hakkında Düzenleyici Etki Analizi**: Yayın No: 210, 2013, Ankara.
- Polat K., **Buğday Durum ve Tahmin: 2012/2013**, Yayın No: 209, 2012, Ankara.
- Özüdoğru, T., **Amasya Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğinin Yöre Çiftçilerine Ekonomik Etkilerinin Analizi**, Yayın No:208, 2012, Ankara.
- Aydoğan M., **Samsun İlinde Organik ve Konvansiyonel Fındık Yetiştiricilerinin Gübre Kullanımı Konusundaki İletişim Kaynaklarının Sosyal Ağ Analizi İle Karşılaştırılması**, Yayın no:207,2012 Ankara
- Seçer A., Emeksiz, F., **Doğu Akdeniz Bölgesi’nde Zeytin ve Zeytinyağı Üretimi, Pazarlaması ve Bölgede Zeytinciliği Geliştirme Olanakları** Yayın no:206, 2012, Ankara
- İlkdoğan U., **Türkiye’de Aspir Üretimi İçin Gerekli Koşullar ve Oluşturulacak Politikalar** Yayın no:205, 2012, Ankara.
- Çağatay S., Kıymaz, T., Koç, A., Bölük, G., Bilgin, D., **Dünya ve Türkiye Biyo-enerji Piyasalarındaki Gelişmelerin ve Potansiyel Değişikliklerin Türk Tarım ve Hayvancılık Sektörleri Üzerindeki Etkilerinin Modellenmesi ve Türkiye için Biyo-enerji Politika Alternatiflerinin Oluşturulması** Yayın no:204, 2012, Ankara.

- Sayılı M., Civelek O., **Tokat İli Merkez İlçede Yaş Sebze ve Meyve Toptancı Halinin Yapısı, Sorunları Ve Çözüm Önerileri 2011/2012**, Yayın no:203, 2012, Ankara
- Sayılı M., Ekinci K., **Samsun İli Bafra Ovası Arazi Toplulaştırması Projesinde Çiftçi Davranışlarının Belirlenmesi ve Projenin Sosyo-Ekonomik Yararları 2011/2012**, Yayın no:202, Ocak 2012, Ankara
- Keskin G., **Domates ve Salçası Durum ve Tahmin 2011/2012**, Yayın no:201, Ocak 2012, Ankara
- Yürekli Yüksel N., **Pirinç Durum ve Tahmin 2011/2012**, Yayın no:200, Aralık 2011, Ankara
- Taşkaya Top B., Uçum İ., **Yağlı Tohumlar ve Bitkisel Yağlar Durum ve Tahmin: 2011/2012**, Yayın No: 199, Aralık 2011, Ankara.
- Gül Yavuz G., Polat K., **Fındık Durum ve Tahmin: 2011/2012**, Yayın No: 198, Aralık 2011, Ankara.
- Özüdoğru, T., **Pamuk Durum ve Tahmin: 2011/2012**, Yayın No: 197, Aralık 2011, Ankara.
- Koç B., **Ekmek Tüketiminde Tüketici Tercihleri: Van İli Örneği**, Yayın No: 196, Aralık 2011, Ankara.
- Saner G., Yücel B., Yercan M., Karaturhan B., Engindeniz S., Çukur F., Kösoğlu M., **Organik ve Konvansiyonel Bal Üretiminde Teknik ve Ekonomik Yönden Geliştirilmesi ve Alternatif Pazar Olanaklarının Saptanması Üzerine Bir Araştırma: İzmir İli Kemalpaşa İlçesi Örneği** Yayın No: 195, Aralık 2011, Ankara.
- Polat F., **Yemeklik Yağ Sektöründe Tüketici Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi**, Yayın No: 194, Kasım 2011, Ankara.
- Taşdan K., Çetin F., Gürer B., **Mısır Durum ve Tahmin: 2011/2012** Yayın No: 193, Kasım 2011, Ankara.
- Ege H., **Arpa Durum ve Tahmin: 2011/2012** Yayın No: 192, Eylül 2011, Ankara.
- Yasan Ataseven Z., Gülaç Z. N., **Süt ve Süt Ürünleri Durum ve Tahmin: 2011/2012** Yayın No: 191, Eylül 2011, Ankara.
- Demir A., **Buğday Durum ve Tahmin: 2011/2012**, Yayın No: 190, Temmuz 2011, Ankara.
- Davran M., Tok N., **Adana İlinde Erkenci Patates Üreten Tarım İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Toplumsal Cinsiyet Yapılanması**, Yayın No: 189, Nisan 2011, Ankara.
- Gül Yavuz G., **Polatlı İlçesinde Üreticilerin Tarım Sigortası Yaptırmaya Karar Verme Sürecinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi**, Yayın No: 188, Mart 2011, Ankara.
- Oğuz C., Kan A., **Konya İli Seydişehir İlçesi Yaylacık Köyünde Bahçe Tarımında Kadınların Rolü ve Etkinliğinin Ölçülmesi**, Yayın No: 187, Mart 2011, Ankara.
- Sivük H., **Konya Ereğli İvriz Sağ Sahil Sulama Birliği'ne Üye Üreticilerin Su Kullanım Davranışları Üzerine Bir Araştırma**, Yayın No: 186, Mart 2011, Ankara.
- Ataseven Y., **Tarımsal Faaliyetlerin İçme Suyu Havzalarındaki Etkilerinin Araştırılması: Ankara İli Örneği**, Yayın No: 185, Mart 2011, Ankara.
- Arısoy H., **Türkiye'nin Avrupa Birliği Buğday Ortak Piyasa Düzenine Uyumunun İç Anadolu Bölgesi Üreticilerine Olası Yansımaları**, Yayın No: 184, Mart 2011, Ankara.
- Zan Sancak A., Aygören E., **Turunçgiller Durum ve Tahmin: 2010/2011** Yayın No: 183, Aralık 2010, Ankara.
- TEAE Personeli, **TEAE Bakış 2010**, Yayın No: 182, Aralık 2010, Ankara
- Taşdan K., Aygören E., Gül Yavuz G., Gülaç Z.N., Yasan Ataseven Z., Yılmaz F., Zan Sancak A., **Ekonomik Göstergelerle Türkiye'de Tarım 2009**, Yayın No: 181, Ağustos 2010, Ankara
- Peker K., Kan A., **Konya'da Yetiştirilen Tarla Ürünlerinde Rekabet Üstünlüklerinin Tespiti**, Yayın No: 180, Temmuz 2010, Ankara
- Taşdan K., Çeliker S.A., Arısoy H., Ataseven Y., Dönmez D., Gül U., Demir A., **Akdeniz Bölgesinde Su Ürünleri Avcılığı Yapan İşletmelerin Sosyoekonomik Yapısı**, Yayın No: 179, Temmuz 2010, Ankara
- Ören M.N., Alemdar T., Parlakay O., Yılmaz H., Seçer A., Güngör C., Yaşar B., Gürer B., **Adana İlinde Arıcılık Faaliyetinin Ekonomik Analizi**, Yayın No: 178, Mayıs 2010, Ankara
- Albayrak M., **Yaş Meyve ve Sebze Pazarlama Merkezleri: Toptancı Haller-Pazarlar (Dünya, Avrupa Birliği ve Türkiye'den Örneklerle Yapısı ve İşleyişi)**, Yayın No: 177, Ekim 2009, Ankara
- TEAE., **Ekonomik Göstergelerle Türkiye'de Tarım 2008**, Yayın No: 176, Ağustos 2009, Ankara
- Metin Özcan K., Tatlıdil F., **Review Of Commodity Trading And Challenges To Viable Derivatives Contracts In Turkey**, Yayın No 175, Temmuz 2009, Ankara
- Sayın C., Mencet M.Nisa, Taşcıoğlu Y., **Süt Toplama Merkezlerinin, Gıda Güvenliğini Sağlama ve Sokak Sütçülüğünü Önlemedeki Rollerinin Belirlenmesi: Antalya İli Örneği**, Yayın No 174, Nisan 2009, Ankara
- Çelik Y., **Konya İlinde Havuç Üretimi Yapan Tarım İşletmelerinin Avrupa Birliği Tarımsal Muhasebe Veri Ağı Sistemine Göre Sınıflandırılması ve İşletme Başarı Ölçütlerinin Karşılaştırılması**, Yayın No 173, Nisan 2009, Ankara
- Dellal İ., Berkum S., **Sektörel Analizler: Süt, Domates, Hububat, Kanatlı**, Yayın No 172, Mart 2009, Ankara
- Dellal İ., Berkum S., **Sectoral Analysis: Dairy, Tomato, Cereal, Poultry**, Yayın No 171, Mart 2009, Ankara
- Dellal İ., Keskin G., **Küresel Mali Kriz: Tarım Sektöründe Riskler ve Fırsatlar**, Yayın No 170, Kasım 2008, Ankara

- Yılmaz S., **AB'ye Uyum Sürecinde Türkiye'de Yaş Sebze ve Meyve Toptancı Hallerinin İşleyişinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Antalya İli Toptancı Hali Örneği**, Yayın No 169, Şubat 2008, Ankara
- Çeliker S.A., Korkmaz Ş., Demir A., Gül U., Dönmez D., Özdemir İ., Kalanlar Ş., **Ege Bölgesi Su Ürünleri Avcılığı Yapan İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Analizi**, Yayın No: 168, Ocak 2008, Ankara.
- TEAE., **Ekonomik Göstergelerle Türkiye'de Tarım 2007**, Yayın No: 167, Şubat 2008, Ankara
- Can M., **Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Programlarının Türkiye'nin Kırsal Kalkınması Açısından İncelenmesi: SAPARD ve IPARD Örneği**, Yayın No: 166, Aralık 2007, Ankara
- Çınar H., Demir A., Top B., Horne P., **Türkiye Kanatlı Eti Alt Sektör Analizi**, Yayın No: 165, Ağustos 2007, Ankara
- Ege H., Hasdemir M., Yılmaz N., Dönmez D., Belt J., **Türkiye Hububat Alt Sektör Analizi**, Yayın No: 164, Ağustos 2007, Ankara.
- Dellal İ., Özat H., Özüdoğru T., **Tarımda Mazot Kullanımı ve Mazot Destekleri**, Yayın No: 163, Eylül 2007, Ankara.
- Keskin G., Nazlı C., Elçi S., Özüdoğru T., Valk O., **Türkiye Domates Alt Sektör Analizi**, Yayın No: 162, Temmuz 2007, Ankara.
- Gül Yavuz G., **Fındık Durum ve Tahmin : 2007/2008**, Yayın No: 161, Ağustos 2007, Ankara.
- Taşdan K., **Mısır Durum ve Tahmin : 2007/2008**, Yayın No: 160, Ağustos 2007, Ankara.
- İçöz Y., Taşdan K., İriboy S., Berkum S., **Türkiye Süt Alt Sektör Analizi**, Yayın No: 159, Temmuz 2007, Ankara.
- Demir A., **Buğday Durum ve Tahmin: 2007/2008**, Yayın No: 158, Temmuz 2007, Ankara.
- Onurlubaş H. E., Kızılaslan H., **Türkiye' de Bitkisel Yağ Sanayindeki Gelişmeler ve Geleceğe Yönelik Beklentiler.**, Yayın No: 157, Mayıs 2007, Ankara
- Karakaş A., Günler N., **Çay Durum ve Tahmin : 2006/2007**, Yayın No: 156, Mart 2007, Ankara
- Şahinöz A., Çağatay S., Teoman Ö., **Türkiye'de Tarımsal Destekleme Politikası Aracı Olarak Fark Ödeme Sistemi'nin Uygulanabilirliğinin Tartışılması ve Sistemin İktisadi Analizi**, Yayın No: 155, Nisan 2007, Ankara
- Koç B., Gül A., **Türkiye'de Bir Kırsal Kalkınma Modeli Olarak Köykentler ve Köykentlerde Tarımsal İşletmelerin Sosyal ve Ekonomik Analizi**, Yayın No: 154, Mart 2006, Ankara
- TEAE Uzmanları., **AB ve Türkiye'de Tarımda Sektörel Analizler**, Yayın No: 152, Aralık 2006, Ankara
- Dönmez, D., **Pirinç Durum ve Tahmin : 2006/2007**, Yayın No: 151, Kasım 2006, Ankara
- TEAE., **Ekonomik Göstergelerle Türkiye'de Tarım 2006**, Yayın No: 150, Kasım 2006, Ankara
- Çeliker, S.A., Korkmaz, Ş., Dönmez, D., Gül, U., Demir, A., Genç, Y., Kalanlar, Ş., Özdemir, İ., **Karadeniz Bölgesi Su Ürünleri Avcılığının Sosyo-Ekonomik Analizi, (İngilizce)**, Yayın No: 149, Mart 2006, Ankara.
- Özüdoğru, T., **Pamuk Durum ve Tahmin : 2006/2007**, Yayın No: 148, Kasım 2006, Ankara.
- Ege, H., Eken, H., Çakaryıldırım, N., **Arpa Durum ve Tahmin : 2006/2007**, Yayın No: 147, Temmuz 2006, Ankara.
- Hasdemir, M., Karahocagil, P., Hasdemir, M., **Kuru Kayısı Durum ve Tahmin : 2006/2007**, Yayın No: 146, Eylül 2006, Ankara.
- Anaç, H., Dönmez, D., Ege, H., **Buğday Durum ve Tahmin: 2005/2006**, Yayın No: 145, Haziran 2006, Ankara.
- Şahin, Y., **TARİŞ Zeytin ve Zeytinyağı Tarım Satış Koopertiflerinde Devlet Yatırım Yardımları ve Kooperatif-Ortak İlişkileri**, Yayın No: 144, Ocak 2006, Ankara.
- Çeliker, S.A., Korkmaz, Ş., Dönmez, D., Gül, U., Demir, A., Genç, Y., Kalanlar, Ş., Özdemir, İ., **Karadeniz Bölgesi Su Ürünleri Avcılığının Sosyo-Ekonomik Analizi**, Yayın No: 143, Mart 2006, Ankara.
- Tunahioğlu, R., Karahocagil, P., **Zeytinyağı- Sofralık Zeytin – Prina Yağı Durum Tahmin : 2005/2006**, Yayın No: 142, Mart 2006, Ankara.
- Candemir, M., Deliktaş, E., **TİGEM İşletmelerinde Teknik Etkinlik, Ölçek Etkinliği, Teknik İlerleme, Etkinlikteki Değişme ve Verimlilik Analizi: 1999-2003**, Yayın No: 141, Ocak 2006, Ankara.
- Kekin, G., Çakaryıldırım, N., Dölekoğlu, C.Ö., **Domates ve Domates Salçası Durum ve Tahmin: 2005/2006**, Yayın No: 140, Kasım 2005, Ankara.
- Ataseven, Y., **AB ve Türkiye'de Tütüne Yönelik Politikalar- Karşılaştırmalı Bir Analiz**, Yayın No: 139, Ağustos 2005, Ankara.
- Tunahioğlu, R., Taşkaya, B., **Fındık-Antep Fıstığı Durum ve Tahmin Raporu: 2005/2006**, Yayın No: 138, Eylül 2005, Ankara.
- Dölekoğlu, C.Ö., Keskin, G., Özdemir, İ., **Yemelik Kuru Baklagiller Durum ve Tahmin : 2005/2006**, Yayın No: 137, Eylül 2005, Ankara.
- Taşkaya, B., Tunahioğlu, R., Odabaşı, S., **Yağlı Tohumlar ve Bitkisel Yağlar: 2005/2006**, Yayın No: 136, Eylül 2005, Ankara.

- Anaç, H., Dönmez, D., Dellal, İ., **Buğday Durum ve Tahmin: 2005/2006**, Yayın No:135, Temmuz 2005, Ankara.
- Oktay, E., Tunahioğlu, R., **Türk Tarım Politikasının Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasına Uyumu**, Yayın No:134, Haziran 2005, Ankara.
- Özüdoğru, T., Çakaryıldırım, N., **Pamuk Durum ve Tahmin: 2005/2006**, Yayın No:133, Haziran 2005, Ankara.
- İçöz, Y., Demir, A., Çeliker, A., Kalanlar, Ş., Gül, U., **Süt ve Süt Ürünleri Durum ve Tahmin 2004-2005**, Yayın No:132, Ağustos 2005, Ankara
- İçöz, Y., Demir, A., Çeliker, A., Kalanlar, Ş., Gül, U., **Et ve Et Ürünleri Durum ve Tahmin 2004-2005**, Yayın No:131, Nisan 2005, Ankara
- Arısoy, H., Oğuz, C., **Tarımsal Araştırma Enstitüleri Tarfından Yeni Geliştirilen Buğday Çeşitlerinin Tarım İşletmelerinde Kullanım Düzeyi ve Geleneksel Çeşitler İle Karşılaştırmalı Ekonomik Analizi-Konya İli Örneği**, Yayın No:130, Mart 2005, Ankara.
- Kızılaslan, N., Kızılaslan, H., **Türkiye’de Kimyasal Gübre Kullanımı ve Tokat İli Artova İlçesinde Kimyasal Gübredeki Uygulamalar, Gübreleme-Çevre İlişkileri**, Yayın No:129, Mart 2005, Ankara.
- Tunahioğlu, R., Karahocagil, P., **“Zeytinyağı - Sofralık Zeytin ve Pirina Yağı Durum Tahmin:2004/2005”**, Yayın No: 128, Mart 2005, Ankara.
- Karahocagil, P. Tunahioğlu, R., Çakaryıldırım, N. **“Turunçgiller Durum ve Tahmin 2004-2005”**, Yayın No: 127, Şubat 2005, Ankara
- Saner, G., Engindeniz, S., Çukur, F., Yücel, B., **İzmir ve Muğla İllerinde Faaliyet Gösteren Arıcılık İşletmelerinin Teknik ve Ekonomik Yapısı İle Sorunları Üzerine Bir Araştırma**, Yayın No:126, Ocak 2005, Ankara.
- Dölekoğlu, Ö.C., Keskin, G. **Yemeklik Kuru Baklagil Durum ve Tahmin 2004-2005**, Yayın No: 125, Aralık 2004, Ankara.
- Köse, N., **Ankara İli Kalecik İlçesi Tarım İşletmelerinde Melez Irk Süt Sığırcılığı ve Melez Irk Besi Sığırcılığı İçin Fizibilite Raporlarının Hazırlanması ve Kârlılıklarının Karşılaştırılması**, Yayın No: 124, Ekim 2004, Ankara
- Keskin, G., Dölekoğlu, Ö.C., **Domates ve Domates Salçası Durum ve Tahmin Raporu 2004-2005** Yayın No: 123, Eylül 2004, Ankara
- Koç, M., **Ege Bölgesinde Çekirdeksiz Kuru Üzüm Fiyatlarında Dalgalanmalar ve Etkileri Üzerine Bir Araştırma**, Yayın No: 122, Haziran 2004, Ankara.
- Güneş, E., **Tarım İşletmelerinde Kredi Taleplerinin Doğrusal Programlama Yöntemiyle Belirlenmesi “Kırşehir İli Merkez İlçesi Tarım İşletmeleri Araştırması”**, Yayın No: 121, Haziran 2004, Ankara.
- Özüdoğru, H., **“Köy-Koop Kırklareli Birliğinin Ekonomik Analizi ve Yöneticilerin Kooperatif İşletmelerinin Başarısına Etkilerinin Değerlendirilmesi”** Yayın No: 120, Mayıs 2004, Ankara
- Şengül, S., **“Türkiye’de Yoksulluk Profili ve Gelir Gruplarına Göre Gıda Talebi”**, Yayın No: 119, Mart 2004, Ankara.
- Tunahioğlu, R., Karahocagil, P., **“Zeytinyağı ve Sofralık Zeytin Durum Tahmin:2003/2004”**, Yayın No: 118, Mart 2004, Ankara.
- TEAE Personeli, **“Teae Bakış 2003”**, Yayın No: 117, Ocak 2004, Ankara.
- İçöz, Y., **“Bursa İli Süt Sığırcılık İşletmelerinde Karlılık ve verimlilik Analizi”**, Yayın No: 116, Mart 2004, Ankara.
- Özüdoğru, T., **“Pamuk Durum ve Tahmin: 2003/2004”**, Yayın No: 115, Ocak 2004, Ankara.
- Atıcı, C., **“Türkiye'nin Dış Ticaretinde ve Transfer Politikalarında Değişimin Faktör Bazında Gelir Dağılımı Etkileri: Bir Sosyal Hesaplar Matrisi Denemesi”**, Yayın No: 114, Aralık 2003, Ankara.
- Yavuz, F., Birinci, A., Peker, K., Atsan, T. **“Türkiye Fındık Sektörü Ekonometrik Modelinin Oluşturulması ve Politik Analizlerde Kullanımı”**, Yayın No: 113, Aralık 2003, Ankara.
- Tunahioğlu, R., Karahocagil, P., **“Türkiye I. Zeytinyağı ve Sofralık Zeytin Sempozyumu Bildirileri”**, Yayın No: 112, Aralık, 2003 Ankara.
- Karahocagil, P., Tunahioğlu, R., Taşkaya, B., Anaç, H., **“Turunçgiller Durum ve Tahmin 2003-2004”**, Yayın No: 111, Kasım 2003, Ankara.
- Dölekoğlu, T., **Yağlı Tohumlar ve Bitkisel Yağlar Durum ve Tahmin 2003-2004**, Yayın No: 110, Ağustos 2003, Ankara
- Dölekoğlu, C.Ö., Uysal, F., **Yemeklik Kuru Baklagil Durum ve Tahmin 2003-2004**, Yayın No: 109, Ağustos, 2003 Ankara
- Keskin, G., Pezikoğlu, F., Gül, U., **Sebze Durum Raporu 2002-Domates**, Yayın No: 108, Temmuz, 2003, Ankara
- Dölekoğlu, T., **Türkiye I. Yağlı Tohumlar, Bitkisel Yağlar ve Teknolojileri Sempozyumu Bildirileri**, Yayın No: 107, Ağustos, 2003
- Özüdoğru, T., Ertürk, Y.E., 2003, **Türkiye VI. Pamuk ve Tekstil ve Konfeksiyon Sempozyumu Bildirileri**,

- Yayın No: 106, Ağustos. 2003, Ankara
- Dölekoğlu, C.Ö., 2003, **Tüketicilerin İşlenmiş Gıda Ürünlerindeki Kalite Tercihleri, Sağlık Riskine Karşı Tutumları ve Besin Bileşimi Konusunda Bilgi Düzeyleri (Adana Örneği)**, Yayın No: 105, Temmuz, Ankara
  - Akbay, A.Ö., 2003, **Türkiye’de Şeker Üretimine Ekonomik ve Sosyal Karlılığının Değerlendirilmesi**, Yayın No: 104, Temmuz, Ankara
  - Özkan, U., Erkuş, A., 2003, **Bayburt İlinde Sığır Yetiştiriciliğine Yer veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi**, Yayın No: 103, Temmuz, Ankara
  - Demirci, S., **Şeker Kanunundaki Değişiklikle Olası Etkilerin Ekonomik Analizi**, Yayın No: 102, Haziran, Ankara.
  - Tan, S., Dellal, İ., 2003, **Avrupa Birliği’nde Ortak Tarım Politikasının İşleyişi ve Türk Tarımının Uyum Süreci**, Yayın No: 100, Mayıs, Ankara.
  - Dellal, İ., Gül, U., Anaç, H., 2003. **Buğday Durum ve Tahmin: 2003/2004, Durum ve Tahmin 2003-2**, Yayın No: 99, Ankara.
  - Yeni, R., Dölekoğlu, C.Ö., 2003, **Tarımsal Destekleme Politikasında Süreçler ve Üretici Transferleri**, Yayın No: 98, Nisan, Ankara.
  - Karlı, B. 2003, **Gap Alanındaki Tarım Kooperatifleri ve Diğer Çiftçi Örgütlerinin Bölge Kalkınmasındaki Etkinliği**, Yayın No: 97, Mart, Ankara.
  - Tunalioglu, R., Karahocagil, P., Tan, M., **Zeytinyağı ve Sofralık Zeytin Durum ve Tahmin:2003, Durum ve Tahmin:2003-1**, Yayın No:96, Mart, Ankara.
  - Gül, A., Akbay, A.Ö., Dölekoğlu, C.Ö., Özel, R., Akbay, C., **Adana İli Kentsel Alanda Ailelerin Ev Dışı Gıda Tüketimlerinin Belirlenmesi**, Yayın No:95, Ocak, Ankara.
  - Ertürk, Y.E., Tan, S., **Et ve Et Mamülleri Durum ve Tahmin: 2003, Durum ve Tahmin 2002-6**, Yayın No: 94, Aralık, Ankara.
  - Tan, S., Ertürk, Y.E., **Süt ve Süt Mamülleri Durum ve Tahmin: 2003, Durum ve Tahmin 2002-5**, Yayın No: 93, Aralık, Ankara.
    - Ertürk, Y.E., Tan, S., **Kümes Hayvanları ve Yumurta Durum ve Tahmin: 2003, Durum ve Tahmin 2002-4**, Yayın No: 92, Aralık, Ankara.
    - Ege, H., Karahocagil P., 2002, **Yemlik Tahıllar Durum ve Tahmin: 2002/2003, Durum ve Tahmin 2002-3**, Yayın No: 91, Aralık, Ankara
    - Tunalioglu, R., Gökçe, O., 2002, **Ege Bölgesinde Optimal Zeytin Yayılış Alanlarının Tespitine Yönelik Bir Araştırma**, Yayın No: 90, Aralık, Ankara.
    - Özudođru, T., 2002, **Pamuk Durum ve Tahmin: 2002/2003, Durum ve Tahmin 2002-2**, Yayın No:89, Ekim, Ankara.
    - Karlı, B. 2002, **Gap Alanındaki Tarıma Dayalı Sanayi İşletmelerinin Gelişimi, Sorunları ve Çözüm Yolları**, Yayın No: 88, Eylül, Ankara.
    - Özudođru, T., Ertürk, E., 2002, **Türkiye V. Pamuk, Tekstil ve Konfeksiyon Sempozyumu Bildiriler**, Yayın No: 87, Ekim, Ankara
    - Tan, S., Ertürk, Y.E., **Türkiye’de Süt Tozu Üretimi ve Dünyadaki Rekabet Şansı**, Yayın No: 86, Ekim, Ankara.
    - Tan, S., Dellal, İ., 2002, **Kırmızı Et Üretim ve Tüketim Açığını Kapatmak İçin Alternatif Bir Yaklaşım: Hindi Üretimi ve Sözleşmeli Yetiştiricilik Modeli, Proje Raporu 2002-3**. Yayın No: 85, Temmuz, Ankara.
    - Dellal, İ., Tunalioglu, R., 2002, **Buğday Durum ve Tahmin: 2002/2003, Durum ve Tahmin 2002-1**, Yayın No: 84, Ankara.
    - Dellal, İ., Keskin, G., Dellal, G., 2002, **Gap Bölgesinde Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinin Ekonomik Analizi ve Hayvansal Ürünlerin Pazara Arzı, Proje Raporu 2002-2**. Yayın No: 83, Temmuz, Ankara.
    - Ege, H., Karahocagil P., 2001, **Yemlik Tahıllar Durum ve Tahmin: 2001/2002, Durum ve Tahmin 2001-7**, Yayın No: 82, Aralık, Ankara.
    - Dellal, G., Eliçin, A., Tekel, N., Dellal, İ., 2002, **Gap Bölgesinde Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinin Yapısal Özellikleri, Proje Raporu 2002-1**. Yayın No: 82, Temmuz, Ankara.
    - Ertürk, Y.E., Tan, S., **Kümes Hayvanları ve Yumurta Durum ve Tahmin: 2002, Durum ve Tahmin 2001-6**, Yayın No: 81, Kasım, Ankara.
    - Ertürk, Y.E., Tan, S., **Et ve Et Mamülleri Durum ve Tahmin: 2002, Durum ve Tahmin 2001-5**, Yayın No: 80, Kasım, Ankara.
    - Tan, S., Ertürk, Y.E., **Süt ve Süt Mamülleri Durum ve Tahmin: 2002, Durum ve Tahmin 2001-4**, Yayın No: 79, Kasım, Ankara.
    - Özudođru, T., Tatlıdil, H., 2001, **“Bu Toprağın Sesi” Televizyon Programının Polatlı İlçesinde Çiftçi Davranışlarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma, Proje Raporu**. Yayın No: 78, Aralık, Ankara.
    - Akyıl, N., Özudođru, T., 2001, **Yeni Gelişmeler Işığında Pamuk Sektörü, Iv. Türkiye Pamuk, Tekstil ve**

- Konfeksiyon Sempozyumu Bildirileri**, Yayın No: 77, Aralık, Ankara.
- Karahocagil, P., 2001, **Yeter Gelirli İşletme Büyüklüğü: Literatür İncelemesi**, Proje Raporu 2001-24, Yayın No:76, Ekim, Ankara.
  - Dellal, İ., 2001, **Buğday Durum ve Tahmin: 2001/2002, Durum ve Tahmin 2001-3**, Yayın No: 74, Eylül, Ankara.
  - Dölekoğlu, T., 2001, **Yağlı Tohumlar ve Bitkisel Yağlar Durum ve Tahmin: 2001/2002, Durum ve Tahmin 2001-2**, Yayın No:73, Ağustos, Ankara.
  - Tan, S., 2001, **Türkiye’de Sütçülük Sektöründe Bölgeler Arası Yapısal Değişimin Spatial Denge Modeli İle Analizi**, Proje Raporu 2001-22, Yayın No: 72, Ağustos, Ankara.
  - Abay, C., Sayan, S., Miran, B., Bayaner, A., 2001, **Türkiye’deki Tarımsal Destek Harcamalarının Enflasyon Üzerine Etkilerinin Ekonometrik Analizi**, Proje Raporu 2001-21, Yayın No:71, Haziran, Ankara.
  - Sarımeşeli, M., Tatlıdil, F., 2001, **Doğrudan Gelir Desteği ve Kayıt Sistemi Pilot Uygulaması ve Orman İçi Köyler Açısından Değerlendirilmesi**, Proje Raporu 2001-20, Yayın No:70, Nisan, Ankara
  - Saraçoğlu, B., Aydoğuş, O., Köse, N., İsgören, D., 2001, **Türkiye’de Su Ürünleri Sektörü: Üretim, Talep ve Pazarlama**, Proje Raporu 2001- 19, Yayın No:69, Nisan, Ankara.
  - Çakmak, E., Kasnakoğlu, H.,2001, **Tarım Sektöründe Türkiye ve Avrupa Birliği Etkileşimi**, Proje Raporu 2001-18 , Yayın No:68, Nisan, Ankara.
  - Demirci, S., 2001, **Şeker Fabrikalarının Performans Analizi ve Toplam Faktör verimliliklerinin Ölçümü: Dea ve Malmquist İndeks Yaklaşımı**, Proje Raporu 2001-17, Yayın No:67, Nisan, Ankara.
  - Zaim, O., Bayaner, A., Kandemir, M.U., 2001, **Tarımda İller ve Bölgeler Düzeyinde Üretkenlik ve Etkinlik: Farklar ve Nedenler**, Proje Raporu 2001-16, Yayın No:66, Nisan, Ankara.
  - TEAE Personeli Türkiye’de Bazı Bölgeler İçin Önemli Ürünlerde Girdi Kullanımı ve Üretim Maliyetleri, 2001, Proje Raporu 2001-14, Yayın No:64, Nisan, Ankara.
  - Koç, A., Tanrıvermiş, H., Budak, F., Gündoğmuş, E., İnan, H., Kubaş, A., Özkan, B., 2001, **Türkiye Tarımında Kimyasal İlaç Kullanımı: Etkinsizlik, Sorunlar ve Alternatif Düzenlemelerin Etkileri**, Proje Raporu 2001-13, Yayın No:63, Nisan, Ankara.
  - Işıklı, E., Koç, A., Miran, B., Akyıl, N., Abay, C., Güler, S., Günden, C., 2001, **Türkiye’de Tütünde Arz Kontrolü ve Ekonomik Etkileri**, Proje Raporu 2001-12, Yayın No:62, Nisan, Ankara.
  - Binici, T., Koç, A., Bayaner, A., 2001, **Üretici Risk Davranışları ve Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler: Adana Aşağı Seyhan Ovası Örneği (İngilizce)**, Çalışma Raporu 2001-1, Yayın No:61, Nisan, Ankara.
  - Akdemir, Ş., Binici, T., Şengül, H., Vd. 2001, **Bölge Bazlı Tarım Sigortasının Türkiye’de Seçilmiş Bölgeler İçin Potansiyel Sigorta Talebinin ve Talebinin Karşılabilirliğinin Belirlenmesi**, Proje Raporu 2001-11, Yayın No:60, Nisan, Ankara.
  - Alpay, S., Yalçın, İ., Dölekoğlu, T., 2001, **Avrupa Birliği Kalite ve Sağlık Standartlarının Türk Gıda Sanayi Sektörü Rekabet Gücü Üzerine Etkisi**, Proje Raporu 2001-10, Yayın No:59, Nisan, Ankara
  - Özüdoğru, T., Akyıl, N.,2001, **Pamuk Durum ve Tahmin:2001/2002, Durum ve Tahmin 2001-1**, Yayın No:58, Eylül, Ankara.
  - Bayaner, A., Koç, A., Tanrıvermiş, H., Gündoğmuş, E., Ören, N., Özkan, B., 2001, **Doğrudan Gelir Desteği Pilot Uygulamasının İzleme ve Değerlendirilmesi**, Proje Raporu 2001-9, Yayın No:57, Mart, Ankara
  - Ediz, D., İntişah, A.Ş., Özlü, R., 2001, **Doğrudan Gelir Desteği Pilot Uygulaması (Türkçe ve İngilizce)**, Proje Raporu 2001-8, Yayın No:56, Mart, Ankara.
  - Yavuz, F., Aksoy, Ş., Tan, S., Dağdemir, V., Keskin, A., 2001, **Türkiye’de Süt Pazarlama Sisteminin İyileştirilmesi İçin Kurumsal Yapılanma İhtiyacı Üzerine Bir Araştırma**, Proje Raporu 2001-7, Yayın No:55, Mart, Ankara.
  - Koç, A., Uzunlu, V., Bayaner, A., 2001, **Türkiye Tarımsal Ürün Projeksiyonları 2000-2009**, Proje Raporu 2001-6, Yayın No:54, Şubat, Ankara.
  - Koç, A., Bayaner, A., Tan, S., Ertürk, Y.E., Fuller, F., 2001, **Türkiye’de Destekleme Politikaları ve Programlarının Hayvancılık Sektörünün Gelişmesi Üzerine Etkisi (İngilizce)**, Proje Raporu 2001-5, Yayın No:53, Ocak, Ankara.
  - Ertürk, Y.E., 2001, **Ankara İli Kızılcahamam İlçesinde Köy-Tür’e Bağlı Olarak Faaliyet Gösteren Broiler İşletmelerinin Ekonomik Analizi**, Proje Raporu 2001-4, Yayın No:52, Ocak, Ankara.
  - Akgüngör, S., Barbaros, F., Kumral, N., 2001, **Türkiye’de Meyve ve Sebze İşleme Sanayinin Avrupa Birliği Piyasasında Sürdürülebilir Rekabet Gücü Açısından Değerlendirilmesi**, Proje Raporu 2001-3, Yayın No: 51, Ocak, Ankara.
  - Özcan, Y.Z., 2001, **Türkiye’de Fındık, Çay, Şeker Pancarı ve Tütün Tarımında Hızlı Kırsal Değerlendirme (İngilizce)**, Proje Raporu 2001-2, Yayın No: 50, Ocak, Ankara.

- Şengül, H., Koç, A., Akyıl, N., Bayaner, A., Fuller, F., 2001, **Türkiye’de Pamuk Pazarı: Gelecekteki Talebi Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi, (İngilizce), Proje Raporu 2001-1**, Yayın No: 49, Ocak, Ankara.
- Dellal, İ., Ege, H., 2000, **Yemlik Tahıllar Durum ve Tahmin: 2000/2001, Durum ve Tahmin 2000-2**, Yayın No: 48, Aralık, Ankara.
- Akyıl, N., 2000, **Pamuk Endüstrisinde Pazar Merkezli Bilgi Akışı, Türkiye İu. Pamuk, Tekstil ve Konfeksiyon Sempozyumu Bildiriler Tartışmalar**, Yayın No: 47, Ekim, Ankara.
- Tan, S., Ertürk, Y.E., 2000, **Türkiye’de Hayvancılık Sektörü: Üretici, Sanayici ve Politika Yapıcılar Açısından Sektörün Değerlendirilmesi, Türkiye I. Besi ve Süt Hayvancılığı Sempozyumu Bildirileri**, Yayın No: 46, Temmuz, Ankara.
- Sarımeşeli, M., Aydoğuş, O., 2000, **Dünya Fındık Piyasasının Ekonomik Analizi ve Türkiye İçin Optimum Politikaların Saptanması, Proje Raporu 2000-6**, Yayın No: 45, Temmuz, Ankara.
- Ege, H., Dellal, İ., 2000, **Buğday Durum ve Tahmin: 2000/2001, Durum ve Tahmin 2000-1**, Yayın No: 44, Temmuz, Ankara.
- Dellal, İ., 2000, **Antalya İlinde Kıl Keçisi Yetiştiriciliğine Yer veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Planlanması, Proje Raporu 2000-5**, Yayın No: 43, Haziran, Ankara.
- Tanrıvermiş, H., 2000, **Orta Sakarya Havzası’nda Domates Üretiminde Tarımsal İlaç Kullanımının Ekonomik Analizi**, Yayın No: 42, Mayıs, Ankara.
- Tanrıvermiş, H., Gündoğmuş, E., Ceyhan, V., Fidan, H., Özüdoğru, H., 2000, **Türkiye’de Özelleştirme Uygulamalarının Tarım Kesimine Etkilerinin Değerlendirilmesi, Proje Raporu 2000-3**, Yayın No:41, Mayıs, Ankara.
- Demirci, S., 2000, **Doğrudan Gelir Sistemi ve Uygulamalar: Literatür İncelemesi, Proje Raporu 2000-1**, Yayın No: 40, Mayıs, Ankara.
- Saraçoğlu, B., Köse, N., 2000, **Bazı Gıda Sanayilerinin Uluslararası Rekabet Gücü: Makarna, Bisküvi ve Un Sanayi, Proje Raporu 2000-2**, Yayın No: 39, Mayıs, Ankara.
- Tan, S., Şener, B., Aytüre, S., 1999, **Feoga ve Türkiye’de Uygulanabilirliği, Çalışma Raporu 1999-3**, Yayın No: 38, Aralık, Ankara.
- Kırıl, T., Kasnakoğlu, H., 1999, **Tarımsal Ürünler İçin Maliyet Hesaplama Metodolojisi ve veri Tabanı Rehberi, Proje Raporu 1999-13**, Yayın No: 37, Aralık, Ankara.
- Demirci, S., 1999, **Destekleme Alımı ve Fark Ödeme Sisteminin Refah ve Dağılım Etkilerinin İncelenmesi, Proje Raporu 1999-12**, Yayın No: 36, Aralık, Ankara.
- Brooks, J., Tanyeri, A., 1999, **Tarımsal Politika Reformu: Sosyal Hesap Matriksi Yaklaşımı (İngilizce), Proje Raporu 1999-11**, Yayın No: 35, Aralık, Ankara.
- Çakmak, E.H., Akder, H., 1999, **Dünya Ticaret Örgütü-Tarım Anlaşması’nın Yeni Görüşme Dönemi ve Türkiye: Olanaklar, Kısıtlar ve Stratejiler, Proje Raporu 1999-10**, Yayın No:34, Aralık, Ankara.
- Akyıl, N., 1999, **Pamuk Durum ve Tahmin: 1999/2000, Durum ve Tahmin 1999-8**, Yayın No: 33, Aralık, Ankara.
- Özçelik, A., Tanrıvermiş, H., Gündoğmuş, E., İnan, A.,1999, **Türkiye’de Sulama İşletmeciliğinin Geliştirilmesi Yönünden Şebekelerin Birlik ve Kooperatiflere Devri İle Su Fiyatlandırma Yöntemlerinin İyileştirilmesi Olanakları, Proje Raporu 1999-9**, Yayın No: 32, Kasım, Ankara.
- Koç, A., Beghin, J., Fuller, F., Aksoy, Ş., Dölekoğlu, T., Şener, A., 1999, **Türkiye’de Yağlı Tohumlar Pazarı: Uluslararası Fiyatlar ve Alternatif Politikaların Arz, Talep ve İkame Ürünler Üzerine Etkileri (Türkçe ve İngilizce), Proje Raporu 1999-8**, Yayın No: 31, Eylül, Ankara.
- Bayaner, A., Bozkurt, H., 1999, **Türk Tarımında Bilim ve Araştırma Politikaları (İngilizce)**, Yayın No: 30, Ekim, Ankara.
- Ege, H., 1999, **Yemlik Tahıllar Durum ve Tahmin: 1999/2000, Durum ve Tahmin 1999-7**, Yayın No: 29, Eylül, Ankara.
- Ertürk, Y.E., Tan, S., 1999, **Et ve Et Mamülleri Durum ve Tahmin: 1999, Durum ve Tahmin 1999-6**, Yayın No: 28, Ağustos, Ankara.
- Akyıl, N., Bayaner, A., 1999, **Pamukta Tarım ve Sanayi Entegrasyonu, Türkiye II. Pamuk, Tekstil ve Konfeksiyon Sempozyumu Bildirileri**, Yayın No: 27, Ağustos, Ankara.
- Tan, S., Ertürk, Y.E., 1999, **Süt ve Süt Mamülleri Durum ve Tahmin: 1999, Durum ve Tahmin 1999-5**, Yayın No: 26, Ağustos, Ankara.
- Şener, A., Koç, A.,1999, **Türkiye’de Kimyasal Gübre Talebi, Çalışma Raporu 1999-2**, Yayın No: 25, Ağustos, Ankara.
- Aydoğuş, O., Ege, H., Köse, N., 1999, **Buğday Durum ve Tahmin: 1999/2000, Durum ve Tahmin 1999-4**, Yayın No: 24, Haziran, Ankara.
- Bayaner, A., 1999, **Çorum İlinde Yumurta Tavukçuluğunun Ekonomik Analizi, Proje Raporu 1999-7** Yayın No: 23, Haziran, Ankara.

- Çakmak, E., Kasnakoğlu, H., Akder, H., 1999, **Türk Tarımında Destekleme Alımları ve Pazar Girişi Etkileri: Tarımsal Sektör Modeli Analizi, (İngilizce), Proje Raporu 1999-6** Yayın No: 22, Mayıs, Ankara.
- Furtan, W.H., Güzel, A., Karagiannis, G., Bayaner, A., 1999, **Türkiye’de Tarımsal Araştırmaların Getirisi ve Tarımsal verimlilik (İngilizce), Proje Raporu 1999-5,** Yayın No: 21, Mayıs, Ankara.
- Bayaner, A., Uzunlu, V., 1999, **Türk Baklagil Pazarlama Politikalarının Dünya Ticaretine Etkileri, Çalışma Raporu 1999-1,** Yayın No: 20, Nisan, Ankara.
- Ege, H., Ertürk, Y.E., 1999, **Yemlik Tahıllar Tahmin: 1998/99, Tahmin 1999-3,** Yayın No: 19, Mart, Ankara.
- Aksoy, Ş., Şener, A., 1999, **Yağlı Tohumlar ve Bitkisel Yağlar Durum ve Tahmin: 1997/98, Durum ve Tahmin 1999-2,** Yayın No: 18, Mart, Ankara.
- Yurdakul, O., V.D., 1999, **Türkiye’de Hayvansal Ürünler Arzı ve Yem Talebi: Mevcut Durumun Değerlendirilmesi ve Alternatif Politika Senaryoları (Türkçe ve İngilizce), Proje Raporu 1999-4,** Yayın No: 17, Mart, Ankara.
- Akyıl, N., 1999, **Pamuk Tahmin: 1998/99, Tahmin 1999-1,** Yayın No: 16, Mart, Ankara.
- Akgüngör, S., Miran, B., Abay, C.F., Olhan, E., Nergis, N.K., 1999, **İstanbul, Ankara, ve İzmir İllerinde Tüketicilerin Çevre Dostu Ürünler Yönelik Potansiyel Talebinin Tahminlenmesi, Proje Raporu 1999-3,** Yayın No: 15, Şubat, Ankara.
- Özçelik, A., Turan, A., Tanrıvermiş, H., 1999, **Türkiye’de Tarımın Pazara Entegrasyonunda Sözleşmeli Tarım ve Bu Modelin Sürdürülebilir Kaynak Kullanımı İle Üretici Geliri Üzerine Etkileri, Proje Raporu 1999-2,** Yayın No: 14, Şubat, Ankara.
- Schmitz, A., Çakmak, E., Schmitz T. And R. Gray, 1999, **Türk Tarımında Devlet Eliyle Ticaret (Türkçe ve İngilizce), Proje Raporu 1999-1,** Yayın No: 13 Şubat, Ankara.
- Bayaner, A., Nevruz, G., Akyıl, N., 1998, **I. Türkiye Pamuk, Tekstil ve Konfeksiyon Sempozyumu: Bildiriler, Tartışmalar,** Yayın No: 12, Ekim, Ankara.
- Aydoğuş, O., Nevruz, G., 1998, **I. Türkiye Buğday Sempozyumu: Bildiriler, Tartışmalar,** Yayın No: 11, Temmuz, Ankara.
- Yıldırım, T., Furtan, W.H., Güzel, A., 1998, **Türkiye Buğday Politikasının Teorik ve Uygulamalı Analizi, Çalışma Raporu 1998-4,** Mayıs, Ankara.
- Çakmak, E.H., Kasnakoğlu, H., Yıldırım, T., 1998, **Fark Ödeme Sisteminin Ekonomik Analizi, Çalışma Raporu 1998-3,** Nisan, Ankara.
- Bayaner, A., 1998, **Türkiye Makarnalık Buğday Sektörü ve Uluslararası Pazardaki Rekabet Gücü, Çalışma Raporu 1998-2,** Yayın No: 8, Nisan, Ankara.
- Fisunoğlu, M., Pınar M., Aydoğuş, O., 1998, **Türkiye'nin Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri ve Rusya Federasyonu İle Tarımsal Ticaret Olanakları, Çalışma Raporu 1998-1,** Mart, Ankara.
- Aydoğuş, O., Ege, H., Ertürk, Y.E., 1998, **Buğday Tahmin: 1998/99, Tahmin 1998-5,** Aralık, Ankara.
- Akyıl, N., Ertürk, Y.E., 1998, **Pamuk Durum ve Tahmin: 1998/99, Durum ve Tahmin 1998-4,** Eylül, Ankara.
- Ege, H., Ertürk, Y.E., 1998, **Yemlik Tahıllar Durum ve Tahmin: 1998/99, Durum ve Tahmin 1998-3,** Temmuz, Ankara.
- Aydoğuş, O., Ege, H., Ertürk, Y.E., 1998, **Buğday Tahmin: 1998/99, Tahmin 1998-2,** Temmuz, Ankara.
- Pınar, M., Akyıl, N., Er S., Ertürk, Y.E., 1998, **Pamuk Durum ve Tahmin: 1997/98, Durum ve Tahmin 1998-1,** Ocak, Ankara.
- Aydoğuş, O., Ege, H., Ertürk Y.E., Zöğ, N.P., 1997, **Buğday Durum ve Tahmin: 1997/98, Durum ve Tahmin 1997-1,** Aralık.